

418 гадоў са зъмены календара Новы год па-праваслаўнаму

У 7207 г. ад стварэння сьвету расейскі цар Пётр I выдаў загад лічыць наступны год 1700-м ад Нараджэння Хрыстовага. Расея перайшла на юліянскі календар у 1700 г., а на грыгарыянскі толькі ў 1918 г. Беларусы апярэдзілі ўсходняга суседа на некалькі стагодзьдзяў.

Вялікае Княства, як і Карона Польская, ужо ў Сярэднявечы карысталася юліянскім календаром, створаным пры Юлію Цэзару. Але той календар быў недакладны, і ў 1582 г. ягонае адставанне ад астрономічнага склала 10 дзён. Папа Рымскі Грыгор XIII у лютым 1582 г. "даўд" гэтыя 10 дзён і адмысловай буйай загадаў каталікам карыстацца новым — грыгарыянскім — календаром. Каталікі Рэчы Паспалітай перайшлі на новы календар калі 1584 г., пры каралю і вялікім князю Сыцілану Батуру. Супраць новаўядзення выступілі праваслаўныя, і Батура сваім прывілеямі ад 1584 г., 1585 г., 1586 г. дазволіў ім і надалей карыстацца старым календаром: ВКЛ толькі адбілася ад маскоўскай навалы і кароль шукаў нацыянальнага адзінства перадусім. А пры Жыгімонту IV Вазу ў 1592 г. быў выдадзены загад, які забараняў съвецкім уладам Рэчы Паспалітай умешвацца ў справы праваслаўных. Апошніх не пакідалі ў спакоі толькі езуіты: два стагодзьдзі паміж езуітамі і праваслаўнымі трывала зацятая палеміка, які календар правільны.

Пасылья далучэння беларускіх земляў да Расеі афіцыйна быў вернуты юліянскі стыль, але каталікі працягвалі жыць па сваім календары. Тому можна па-рознаму вызначаць тую ці іншую дату: пачатак вайны 1812 г. (12 ці 24 чэрвеня), пакаранне съмерцю Каліноўскага (10 ці 22 сакавіка), нараджэнне Купалы (25 чэрвеня ці 7 ліпеня). Тая ж "Наша Ніва" падавала ў выходных дадзеных дзве лічбы. Вось № 2 за 1912 г.: 13 (26) студзеня 1912 г.

У 1918 г. Ленін скіраваў съвецскую дзяржаву на грыгарыянскі стыль. Праваслаўная царква дагэтуль карыстаецца юліянскім. Цікава назіраць, як у строгі пост шырока адзначаецца Новы год (1 студзеня), праз шэсць дзён — Раство, а пасылья яшчэ і "стары новы год".

Эдвард Людовіч

Прэміі Клешчуку й Баразыне камэнтар рэдакцыі

Сярод ляўрэатаў прэзыдэнцкай прэміі за 2001 год — даунія аўтары "НН" фатограф Анатоль Кляшчук і мастацтвазнаўца Міхал Бараза. Ня ведаєм, вішаўцаў іх з такім прyzам, ці шкадаваць.

Ад прэміі нікто з ляўрэатаў не адмовіўся. А то ж — мільён рублёў, шасцьсот даляраў. Гэта ж болей за дзяржаўную прэмію. Прэміі нездяржаўныя звычайна ўвогуле сымбалічныя. А тут гроши, за якія можна добра жыць — а значыць, і працаўцаў — з паўгоду.

Улада філітруе з інтэлігенцыяй. Дударава, леташняга ляўрэата прэміі лукашэнкаўскай, сёлета вылучылі на прэмію саюзнае дзяржавы. Відаць, ён ізноў не адмовіца. Раз дзеячы культуры

примаюць прэміі з рук Лукашэнкі, значыць, прызнаюць яго прэзыдэнтам. Лукашэнку можна павіншаваць. Дабіўся! Калі Дударэў прыме прэмію ад саюзной дзяржавы, значыць, прызнае саюзную дзяржаву. Кожны выбірае сам.

Пішучы пра леташню выставу Клешчука, "НН" рапіла дзяржаве даць фотографу дзяржаўную прэмію — гелікоптэр для пэрамашчаныя па рэспубліцы. Далі 600 даляраў. Гэта цана дзівюх гадзін палёту на гелікоптэры.

А ў прынцыпе, гэта Лукашэнка відавочна пыха — работы свае прэміі большымі за купалаўскія. Пагатоў што гроши на "прэзыдэнцкія прэміі" заробленыя рукамі кожнага з нас.

У ляўстэрку самагубстваў

А ці добра мы жывем? "Съмешнае пытаньне" — скажуць пэсымісты. "Вядома, добра!" — скажа БТ. "А вүн тъя — яшчэ горш", — знойдзіца альтымісты. Але ёсьць рэчы, якія съведчаць пра нашае жыцьцё лепш за эканамічныя разнікі ды суб'ектыўныя назіранні. Гэта звычайная съмерць і асабліва съмерць па ўласнай волі, ці па-навуковаму — сціцыд. Узровень самагубстваў залежыць ад нацыянальных, кліматычных і біялагічных асаблівасцяў. Рэкардсмэны тут вугорцы, даволі высокі ўзровень і ў краінах Скандинавіі. Сярод многіх прычынай, што упłyваюць на рост колькасці сціцыдаў, на першым месцы стаяць сацыяльныя.

Працяг на старонцы 4.

«ГОЛАС ДУШЫ»

задушаны Лукашэнкам

DRANG NACH OSTEN

Апарат МЗС скарочаны, штат аддзелаў Азіі, Афрыкі і СНД вырас

СЛАВАМІР АДАМОВІЧ

Беларусь праз 100 гадоў

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

Затрыманы дырэктар МТЗ М.Лявонаў (на здымку). Зачыненая каталіцкая праграма радыё "Голос душы". Русіфікаваны першы канал радыё. Новага кіраўніка кансультатыўна-народаўнай групы АБСЭ не пускаюць у Беларусь. Адліга скончылася, спадарове.

ПЕЦЯРБУРГ

горад беларусаў

Санкт-Пецярбург рыхтуеца да 300-годзідзя. Суседнія краіны віншуюць другую расейскую стаўліцу. Напрыклад, фіны зібираюцца па-суседзку падараваць гораду

станцыю ачысткі каналізацыі. Гэта падарунак і самім сабе, бо 5,5-мільёновы горад будзе злыўваць шмат менш свайго неачышчанага "добра" ў Фінскую затоку. Практичныя латыцы падараць конны помнік Пятрату I, які стаяў у Рызе з даваенных часоў, і пазбавяцца тым самым яшчэ адной аздынкі расейской прысутнасці ў іхнім краі.

Да съвятаў Пецярбург паднёўляюць. На дамбе, якая бароніць горад ад паводак, і на размытым падземнай ракой кавалку мэтро праца ідзе нават учыніць. Але найбольш ідэаўца ў очы кавалку ўніверситета Коні Клота на Анічавым мосце (шляхетнай зямельнай пасынку на іх ужо няма), новая набярэжная калі Смольнага (з прыгожай каванай агароджай), замошчаныя наборнымі гранітнымі брукамі тратуары на Неўскім.

Падсвятлілі Петрапаўлаўскую крэпасць, самыя значныя будынкі ў цэнтры і масты цераз Неву. Адрамантавалі Раstralльныя калёны і ўсю стрэлку Васілеўскага вострава. Пуцін любіць прымаць замежных гасцей у сваім родным горадзе, і ціпер архітэкторы б'юцца за заказ на перабудову аднаго з занядбаных царскіх палацаў (Канстанцінаўскага) пад Марскую рэзыдэнцыю прэзыдэнта. А грандыёны праект палацу для

адміністрацыі расейска-беларускага саюзу на Васілеўскім востраве перасталі амбяркоўваць пасыль на хаду зоркі Паўла Барадзіна.

У красавіку 2001 г. скончыўся тэрмін знаходжання ў Санкт-Пецярбургу першага афіцыйнага прадстаўніка Беларусі Прафесар Уладзімер Рудзянкоў адпрацаўваў пяць гадоў, але так і не атрымаў статусу консула — ён лічыўся кіраўніком аддзялення пасольства Беларусі ў Расейскай Фэдэрациі. Уладакаваў свой офіс

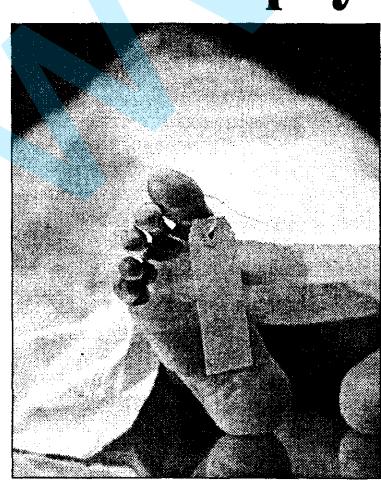
Консул Беларусі ў Пецярбургу — Васіль Шаладонаў. Ён добра валодае расейскай мовай, але гаворыць па-беларуску

ва ўтульнай і добра прыхаванай (пад арку направа) кватэры на набярэжнай Рабэсп'ера 8/46, недалёка ад Таўрычскага палацу. Самай

захаванай культурнай акцыяй, зладжанай раднікамі летасі, былі выступы салістаў менскай Опэры ў Эрмітажным тэатры. Сыпявалі яны расейскія рамансы ды італійскія ары. З траўня 2001 г. абавязкі консула Беларусі ў Пецярбургу выконвае Васіль Шаладонаў. Ён добра валодае расейскай мовай, але гаворыць па-беларуску. Шаладонаў дапамог студэнтам-беларусам Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі адстаяць права на свабоднае абранине прафэсаўраў і на пражываньне ў інтэрнаце для замежных студэнтаў (дагэтуль беларусаў сялілі разам з расейцамі ў малакамфортным і аддаленym ад навучальнага корпусу інтэрнаце, а аплату бралі, які з замежнікай). Гэтым ды яшчэ асабістай прысутнасцю на навуковай канферэнцыі "Санкт-Пецярбург і беларуская культура" новы консул выклікаў павату ў мясцовай беларускай інтэлігенцыі. Згаданая канферэнцыя (дэяцтвавала па ліку) прышлася ў чэрвені 2001 г. і была арганізавана Санкт-Пецярбургскай асацыяцыяй беларусаў разам з Расейскай нацыянальной бібліятэкай. Яна была прысьвячаная памяці Міколы Ермаловіча. У адзорыненне не ад папярэдніх канферэнцыяў,

Працяг на старонцы 5.

3 Новага году "НН" выходзіць на 16 старонках з тэлепраграмай. Дык падпісвайся!

Дзяржава не стамляеца рэфармаваць Міністэрства замежных спраў. Указам прэзыдэнта ад 26 верасня частка функцыяў МЗС у галіне замежнаеканамічнай дзеянасці перададзеная міністэрствам эканомікі й гандлю. Туды ж перавялі і частку пэрсаналу МЗС, што змалася ў тымі пытаннямі. У выніку пераводу ў іншыя міністэрствы і скарачэння ў цэнтральным апарате МЗС стала на 61 супрацоўніка меней – цяпер там працуе 349 чалавек.

Значна зменшыліся дэпартамэнты, адказныя за ёўрапейскія спраўы. Супрацоўнікаў адтуль “перақінулі” на Азію, Афрыку, СНД альбо скарыці. Зменшылі і колькасць структурных частак міністэрства – іх стала 25 замест ранейшых 34. Праўда, утварыліся трох новыя дэпартамэнты: Карадынаці замежнаеканамічнай дзеянасці, Эўропы і ёўрапейскай інтэграцыі, Арганізацыйнай работы і дакументації. Менш стала і намеснікаў у Хвастова — чатыры замест колішніх сямі.

Мінулы год быў ня дужа ўдалы для Міністэрства замежных спраў. Замежнагандлёвы абарот істотна скараціўся. Менавіта гэта падштурхнула да зменаў. Чамусыці палічылі, што найбольш перспектывай для росту мае афрыканскі і азіяцкі кірунак.

За 9 месяцаў 2001 г. таваразворт з краінамі Азіі і Афрыкі склаў толькі 566 млн. даляраў ЗША (гэта на 104 млн. даляраў, або на 16%, менш, чым у 2000 г.). Наш экспарт на гэтыя два кантynенты склаў 403 млн. даляраў і

ЛЮСТРА ДЗЁН

у Міністэрстве замежных спраў

Drang nach Osten

паменшыўся ў параўнанні з 2000 г. на 43 млн. (або на 10%), а імпарт паменшыўся на 61 млн. (27%) і склаў 163 млн. даляраў.

У той самы час станоўчае сальда замежнага гандлю з усходнімі краінамі склаала 240 млн. даляраў, павялічыўшыся ў параўнанні з 2000 г. на 18 млн. (або 8%). Доля краінаў Азіі (без дзяржаваў СНД і Туреччыны) і Афрыкі ў таваразвортце Беларусі з замежжам складае 11,7%: 14,5% у экспарце й 7,7% — у імпарте.

Зынжэнне паказынікаў беларускага тавараабароту з Усходам спрычинена шрагам чыннікаў.

Па-першое, зменшэннем экспарту калійных угнаенняў у Кітай, Віетнам, Японію і ПАР. Па-другое, зынжэннем попыту на аўтадарожную тэхніку і прадукцыю буйнога машынабудавання ў Віетнаме. Па-трэцяе, ростам канкурантнай з боку мясцовых вытворцаў, буйных заходніх кампаній і транснацыянальных карпарацый.

З іншага боку, значна ажыўвіўся наш экспарт у ААЭ, Індый, Ірак, Эгіпет і Іран, пашырыўся гандаль з Ізраілем і ПАР. Беларусь арганізоўвае супольную вытворчасць калавых цягачоў у Кітай, ствараючы зборачныя лініі

па вытворчасці матацыклаў у Віетнаме (хутка, відаць, і ў Віетнаме, як цяпер у Паўночнай Кітай, слова “Мінск” будзе сынонимам слова “матацыкл”), будуючы супольныя прадпрыемствы па вытворчасці “МАЗаў” і “МТЗ” у Эгіпце. У краінах Азіі і Афрыкі мы можам прадаваць грузавікі, абсталяваныне для нафтаздабычной і перапрацоўчай прамысловасці, трактары, іншую сельскагаспадарчую тэхніку, высокадакладныя прыборы, радыётэхніку й электроніку, оптыку, лядоўні, будматэрыйы і прадукты дрэва-апрацоўкі.

У МЗС алгтymістычна ацэньваюць перспэктывы беларускіх стасункаў з Усходам ды абяцаюць развязаць супрацоўніцтва з краінамі Азіі і Афрыкі — як праз контакты з пэўнымі краінамі, так і ў рамках міжнародных арганізацый. Дасягнены ўжо ёсьць — у 2001 г. Беларусь атрымала статус назіральніка ў Лізе арабскіх дзяржаў.

У афраазіяцкім рэгіёне 91 дзяржава. Беларусь мае зараз дыпломатычныя стасункі з 59-ю. Каб гандаль ішоў байчай, траба мець больш прадстаўніцтва ў розных краінах, лічыць у беларускім МЗС. Летасць наша краіна ўста-

лявала дыпломатычныя стасункі з Малаві, Бенінам, Чадам, Наўру, Сан-Тамэ і Прынсіпі ды Сэйшэльскім астравам. Сёлета беларускі МЗС плянуе наладзіць дыпломатычныя стасункі з Того, Ліберый, Сенегалам, Самалі, Руандай, Гамбіяй, Маўрытаніяй, Сіера-Леонэ і Рэспублікай Конга. У рэгіёне 13 беларускіх пасольстваў: у Кітаі, Віетнаме, Эгіпце, Ізраілі, Інды, Іраку, Іране, Паўднёвай Кітай, Лібіі, ААЭ, Сырыі, ПАР, Японіі. У Менску ёсьць пасольствы КНР, Інды, Іраку, Ірану, Японіі, гандлёвае прадстаўніцтва КНДР.

Нашае МЗС шукае партнёраў і ў Лацінскай Амэрыцы. Аб'ём нашага таваразварту з ёй за 10 месяцаў мінулага году склаў 245 млн. даляраў. Услед за пасольствамі ў Аргентыне і на Кубе месяц таму адчынілася Генэральнае консульства Беларусі ў Рыё-дэ-Жанайра. Аб'ём гандлю паміж Беларусі і Бразыліяй за 10 месяцаў 2001 г. перавысіў 130 мільёну даляраў (53% ад агульнага таваразварту з Лацінскай Амэрыкай). У параўнанні з мінульым годам ён павялічыўся на 32%, прычым вырас як экспарт, так і імпарт.

Язапат Змысла

пацярпелія за Беларусь

Завочна ашрафаваны на 50 мінімальных заробках (за хуліганства) чатыры ўдзельнікі Маршу Свабоды 17 кастрычніка 1999 году — Герман Сушкевіч, Глеб Догіль, Андрэй Валабеў, Антон Лазараў, якія зараз знаходзяцца ў Польшчы, дзе атрымалі статус палітычнага узявеяна. У Берасці пазблічаныя пасады кіраунік дзяржаўнай насенінай інстытутаў ў берасцейскім раёне Георгі Руцкі, які з'яўляўся старшынёй гарадской арганізацыі БДП “Народная Грамада”. Гомельскі суд вырышыў сканфіскаўці на карысць дзяржавы камп'ютарную тэхніку незалежнай арганізацыі “Гарт”, на якую не было належных дакументаў. Кіраунік арганізацыі Сяргей Адзінец ашрафаваны на мінён рублі. Яны з'яўляюцца падаваны апэляцыйні ў суд. За ўзел у акты “ланцугу неабыквенных людзей”, што праходзіў 9 сінтября ў Берасці, Сяргей Алексеевіч, Раіса Антанюк, Васіль Барболін, Мікалай Казімірчык, Сяргей Казлоў, Альхбэць Карлюк, Марыя Кімович, Мікалай Мікалаюк, Паліна Панасюк пакараны штрафам 20 мінімальных заробкаў. Уладзімер Малей і Генадзій Самойленка атрымалі 15 сутак адміністрацыйнага аршту. Магілёўскі суд пастаўнік сканфіскаўці на карысць дзяржавы арганізацыі АБП “Віктар Шанц” ашрафаваны на 100 мінімалак.

Пазаўчора Генадзій Самойленку і ўладзімеру Малею, што адбываюць 15 сутак аршту ў ізаляторы Ленінскага РУУС Берасцьца за ўзел у “ланцугу неабыквенных людзей”, наведаў грэка-каталіцкі сьвятар — передаў ім духоўную і съвесткую літаратуру, а таксама калядныя пірогі. У камеры ён разам са зняволенымі памаліўся.

Філарэт піша па-беларуску

Мітрапаліт Менскі і Слуцкі Філарэт напрасіў, каб ягоныя пасланыні нават у расейскамоўных газетах друкаваліся выключна па-беларуску. Вось “Народная воля” надрукавала “Каляднае пасланьне”, а “Советская Беларусь” “Рэзідэнціственскае пасланьне”. А нібыта дэзвюмоўная “Рэспубліка” не паслухала Філарэта і зграшыла — надрукавала ягонае віншаванье па-расейску.

Э.Л.

СЛУХАЙЦЕ РАДЫЁ РАЦЫЯ:

на кароткіх хвалах 49 мэтраў —

08:00-10:00 6095 кГц

13:00-15:00 6180 кГц

на сярэдніх хвалах 278 мэтраў —

22:00-24:00 10800 кГц

Час беларускі!

Ранішні этэр 8.00-10.00

8.00-8.20; 8.22-8.40 — актуальныя рэпартажы, інтэрвю, камэнтары, паведамленыні з Беларусі;

8.20-8.22; 8.40-8.42; 9.30-9.32 — навіны адным радком;

8.45-8.55; 9.45-10.00 — аўтарскія праграмы;

9.00-9.10 — навіны з Беларусі;

9.10-9.27 — разгорнуты камэнтар на тэму дня, актуальныя рэпартажы, інтэрвю, паведамленыні з рэгіёнаў Беларусі;

9.35-9.45 — паведамленыні пра падзеі культуры, мастацтва, адукцыі й навукі ды інш.

14.35-14.45 — паведамленыні пра падзеі культуры, мастацтва, адукцыі й навукі ды інш.

Вечаровы этэр 22.00-24.00

22.00-22.20; 22.22-22.40 — актуальныя рэпартажы, інтэрвю, камэнтары, паведамленыні з Беларусі;

22.20-22.22; 22.40-22.42; 23.30-23.32 — навіны адным радком;

22.45-23.00; 23.45-24.00 — аўтарскія праграмы;

23.00-23.10 — навіны з Беларусі;

23.10-23.27 — разгорнуты камэнтар на тэму дня, актуальныя рэпартажы, інтэрвю, паведамленыні з рэгіёнаў Беларусі;

23.35-23.45 — паведамленыні пра падзеі культуры, мастацтва, адукцыі й навукі ды інш.

Тыднёвы расклад аўтарскіх праграмай

Кінагляд — пятыцца, нядзеля;

Бабілёнская бібліятэка — аўтарак, чацвер;

Білім — камэнтар, субота;

Бумэранг — серада, пятыцца;

Галерэя Клік — пянядзелак, серада;

Грошавы інтарэс — серада;

Дзядзінец — пянядзелак;

Дрэва жывага — чацвер, субота;

Жыцця — чацвер, субота;

Квадрокола — пятыцца, нядзеля;

Лісты на Рачью — аўтарак, субота;

Памік сёньнямі й калісціямі — аўтарак, нядзеля;

Права на рацию — пянядзелак, чацвер;

Танцы на даху — субота, нядзеля;

Тутэйшыя — аўтарак, пятыцца.

будучыня беларускай апазыцыі За нашу і вашу чарку і скварку!

ходзіці, а мы так і засталіся з клункамі праблемай на пэроне.

Дык што ў рабіць? Якім месцы рвачы заганяна кала? На мяу думку, Трэба грунтоўна *согласці* сябе і слабыя ў рэжыму і працягваць бурыць. А то, што час і аbstынцыі на шыман баку, не падлягае сумненню. Трэба апазыцыя разынажацца.

Трэба дасыльдаваць рэжым, ягоны апарат, дасыльдаваць розныя пласты грамадзтва, якія ўжываліся ў краіні. Жыцьцё на мінімым полі. Таемніцы шклоўска-менскага двара!», трэба, урэшце, мець нейкі фармальны плян дзеяньняў на пайды, на год.

Расказваў мне прыяцель, які слухаў у войску ў Горадні, хлопцы-летувісі, пазнаўшы ў ім свайго, аントыкамуніста, запрашалі да сябе: “Прыяджай, Саша, мы камуністам кожны тыдзень гадацьці робім!”. Прыышоў час — і гэты штодзённы трэнінг прывёў летувісі да волі. Нам ёсьць дзе трэбацца, халера на яго!

Не адмаўляючыся ад выбарчай барацьбы, трэба актыўней падымаць рэльеф на новых лядах. Улетку на канікулах не павінна быць безнаглядных падлеткаў у гаражох. Падрастаючаму пакаленію — асабістую партнёрскую ўвагу. І тады мы скучем чалавека новага тыпу, *Himmeldonne*!

Я пагаджуся са сп. Чобатам: “Скажы, якай ў цябе апазыцыя, і

ны танкі савецкай вытворчасці Т-55, якія будуць карысныя пры расчыстцы съежных заносаў, барацьбе з паводкамі й пажарамі. Кожны танк абыдзенца камунальшчыкам у 8 тыс. даляраў.

Не жаночая справа

У Вялікай Брытаніі жанчынам па-ранейшаму не дазваляюць служыць на падводных лодках. Абгрутоўваюць гэта клопатам пра здароўе нашчадкаў, бо ў момы жыцьця на субмарынах могуць шкодзіць развязыць плоду. А сродкаў выяўлення цяжарнасці на самых раніх стадыях пакуль не існуе.

Павялічаныя квоты на адстрэл кенгуру

Урад Аўстраліі павялічыў норматывы адстрэлу кенгуру на паўтара мільёна асобін. Прычына — празмернае павелічэнне іхнае папуляцыі. Тым не менш, многія аўстралійцы лічаць гэта неапраўдана жорсткай мерай.

Замест "Інтурысту" пабудуюць "Хілтан"

У хуткім часе закрыцца маскоўскі "Інтурыст". 22-павярховы будынак гатэлю будзе разабраны, а на тым месцы пабудуюць новую гасцініцу "Хілтан", якая будзе адпавядыць амэрыканскім стандартам. Цяперашні "Інтурыст" дыстармаваны з навакольнай забудовай. Новы будзе меце ўсяго 12 паверхau, аднак карысная плошча будынку павялічыцца. Каштуте праект за 130 млн. даляраў.

Палова прыбалтаў — за Эўразіяvez

Паводле віленскага тыдніка "Віядас", за ўваходжанне ў Эўразіяvez сёньня гатовыя прагаласаваць 53% літоўцаў, 47% латышоў і 38% эстонцаў. Каб дасягнуць спреднія ўзроўню жыцьця краінаў ЭЗ, Літве спатрэбіца 31 год, Латвіі — 27, Эстоніі — 19. Літва па гэтым паказынку апынулася паміж Баўгарыі і Туреччынай.

На Балканах съяткуюць, страляюць, страйкуюць

На Раство ўпершыню зазванілі 49 званоў на саборы Св.Савы, што будзе ўсе ў сэрбскіх сталіцах з 1936 г. і павінен стаць самым вялікім праваслаўным храмам у съвеце. Будаўніцтва прыпынялася падчас другой сусветнай вайны і на пачатку 90-х, але да 2004 г. бажніца мае быць завершана. Урачыстую літургію ў гэтай царкве правіў галава Сэрбскай праваслаўнай царквы патрыярх Павал. Прэзыдэнт Каштуніцы ў царкве не было, толькі прэм'ер Даждыжчык. Кажуць, што нават у царкве Каштуніцы з Даждыжчычам не могуць трываць адзін аднаго.

Не заміраліся на Каляды й чарнагорцы. У Святыя вечар паміж прыхільнікамі Сэрбскай і Чарнагорскай праваслаўных цэркве аddyloся колькі боек з выкарыстаннем агністэрнай зброі. Усе іхны ўдзельнікі засталіся жыцьця і здравыя. У гісторычнай сталіцы Чарнагоры Цэціне вялікія аддзелы паліцы ўсю ноч пільнавалі, каб натоўпы прыхільнікаў дэльюх цэркву не дасягнуліся адны да адных.

Чарнагорскую праваслаўную царкву, скасаваную ў 1920 г. сэрбскім каралём Аляксандрам, аднавілі на пачатку 90-х. Да гэтага не прызнала ніводная кананічная праваслаўная царква. У мінульым годзе чарнагорскі ўрад ураўняў права абедзільных цэрквеў. Сэрбская царква ў Чарнагоры заклікае да захавання федэрациі з Сэрбіяй, Чарнагорская — да незалежнасці.

А колькі сотняў супрацоўнікоў нядаўна ліквідаваных "у рамках рэструктурызацыі фінансавай сферы" чатырох сэрбскіх банкаў Каляды съяткавалі на прадоўных месцах. Яны зачыніліся ў банках і запатрабавалі, каб улада скасавала рашиныне аб ліквідацыі.

Сяргей Рак

Працяг са старонкі 1.

гэтым разам не было нікога з Беларусі — толькі расейскія іпольскія даследчыкі. Да склад аў развязыцца беларусісткі ў Санкт-Пецярбургу зрабіў старшыня БГКТ Валянцін Грыцкевіч. Прафэсар Антон Міранович з Беластоцкага ўніверсітэту распавядаў пра стан і статус беларускіх праваслаўных арганізацый у Польшчы. Цэлы блёк дакладаў быў прысьвечаны гісторычным беларускім кнігазборам — бібліятэцы бенэдиктынак у Слоніме ў XVII—XIX ст. (Яланта Гвёзідзік з Катавіц), бібліятэцы лютеранскіх канонікаў у Вільні ў XVII—XIX ст. (Івана Пятшкевіч з Кракава), бібліятэкам удзельнікаў паўстання 1831 г. (Ліля Коўкаль з Кракава), кнігазборам Жаготы Анацэвіча і Віктара Каліноўскага (Эдвард Ружыцкі з Катавіц). Статыстыку выданняў расейскамоўных газетаў у беларускіх губорнях у XIX — пачатку XX ст. зрабіла Марыя Лукоўская.

ПРЭСА

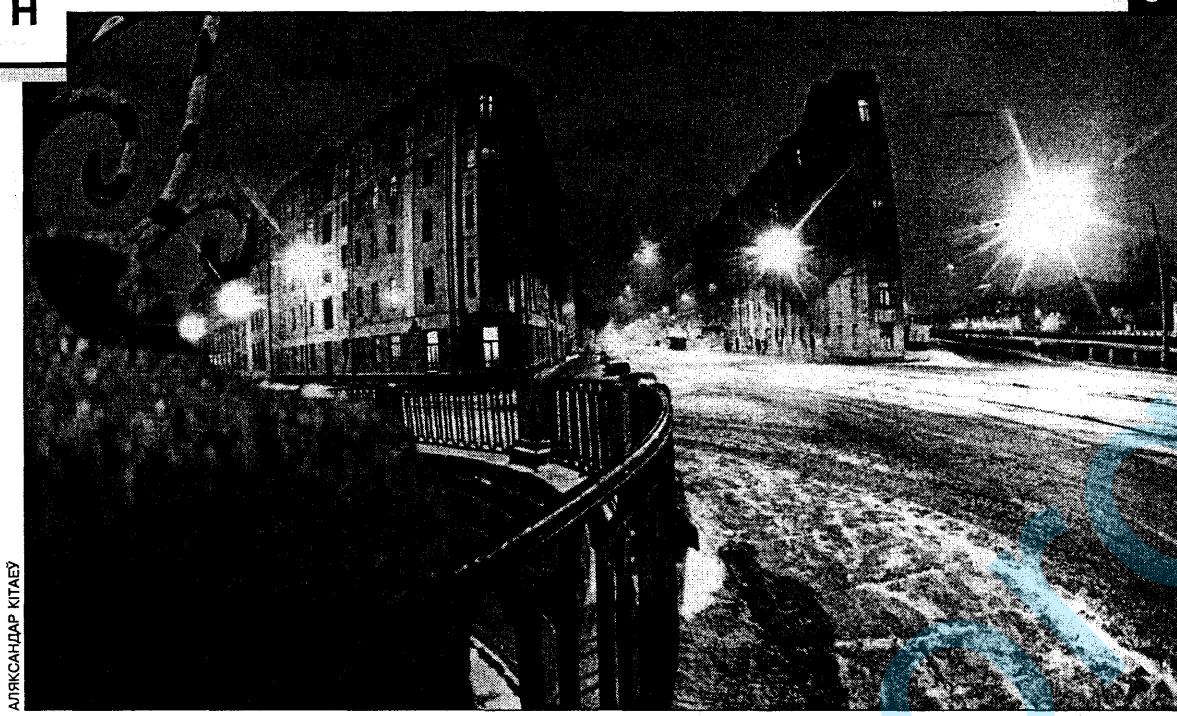
Пецярбургская прэса ў 2001 г. згадала пра Беларусь прыкладна раз на месяц. Часцей за іншых рабіў гэта рэгіянальны выпуск газеты "Коммерсанктъ". Пісаў ён пра то, што "БАЛТОНЭКСИМ-банк"

Пуцін любіць прымаць замежных гасціц у сваім родным горадзе, і цяпер архітэкторы б'юцца за заказ на перабудову аднаго з занядбаных царскіх палацаў (Канстанцінаўскага) пад Марскую рэзыдэнцыю прэзыдэнта.

зьбіраеца ўкладаць грошы ў "БелАЗ"; пра піцерскую кампанію "Метроком", якая выйграла тэндэр на прадастаўленне "Белтэлевікаму" каналу доступу да Інтэрнэту; пра стварэнне на матэматычным факультэце Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэту расейска-беларускага адукцыйнага цэнтра; пра губэрнатора Якаўлева, які браў удзел у выбарчай кампаніі Лукашэнкі. Газета чыноўнікаў і пэнсіянераў "Санкт-Петербургскія ведомости" цішыла сваіх чытачоў нататкамі "У супрацоўніцтва — добрыя перспектывы" і інтар'ю ѿ старшынём "Расейска-беларускага брацтва" Варанцовым. Газета Смена на беларускую тематыку наскочыла двойчы. Першы артыкул зваўся "Пяты "Гепард"" рыхтуеца да наскоку на Беларусь" — пра то, што на Свірскай вэрфі будзе карабель для беларускіх памежных войскаў, другі — "МАЗы" падрыхтаваліся да наскоку" — аб сумеснай вытворчасці аўтобусаў Кіраўскім заводам і МАЗам. Невеское время пададзіла, што Металічны завод выйграў тэндэр на паставку ў Беларусь гідраэнергетычнага астатавання, а Вечерній Петербург радаваўся за Анатолія Ярмоленку, які "пад "фанэр" свой голас не хавае". Абласная газета "Весты паведамляла пра візит губэрнатара вобласці Валер'я Сердзюкова на радзіму, у Гомельскую вобласць. Вось, бадай, і ўсё, што пісалі пра Беларусь у Пецярбургу.

МАСТАЦТВА І КНІЖКІ

У верасні 2001-га выдавецтва "Петербургское востоковедение" выдала книгу "Праздничная культура в городах России и Белоруссии XVII в.". У манаграфіі даследуеца ўплыў старабеларускай культуры на мастацкае жыцьцё Маскоўскай дзяржавы XVII ст. Асноўная мэта працы — рэканст-

ПЕЦЯРБУРГ

горад беларусаў

МУЗЫКА

руцьця афіцыяйны съяточнай культуры ў гарадах Расеі і Вялікага Княства на фоне этнічнай гісторыі расейскага і беларускага народаў. Аўтар — Андрэй Катлярчук — ва ўступе згадаў добрым словамі сваіх бабулю і дзеда, што жылі ў Тураве. Сам ён нарадзіўся ў Чачні, вучыўся ў Бранску, дысэртацію абараніў ў Пецярбургу, а цяпер жыве ў Стокгольме. Кніга выйшла ў прэстыжнай сэрыі "Slavica Petropolitana".

Гісторык-беларус Анатоль Разумаваў сваё піцедзесцігодзідзе адзначыў выданнем чацвертага тому кнігі "Ленінградскі мартиролог", у якой зъмешчаныя кароткія біяграфіі асобаў, расстраляных органамі НКВД па Ленінградзе і Ленінградзкай вобласці ў съежні 1937 г. Сярод іх было 2097 выхадцаў з беларускіх земляў.

ДУХОЎНАЕ І ПЛОЦЕВАЕ

У лістападзе 2001 г. у касцёле Успенення Прасвятой Панны Марыі, што на Першай Чырвонаармейскай вуліцы, арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч урачыста высыціў ў прасвіты беларускага пэзіяда, дыякана Сяргея Сурыновіча з Івенцу. Цырымонія была трошку экзатычная, бо ля алтара стаялі два вазоны з вялікім пальмамі, а ў служэнні арцыбіскупу дапапагаў ксёндз-афрыбісунец. Служыць малады съявитар будзе ў Пермі. На ўспамін аб урачыстасці піцерскія беларусы сфатографаваліся з ім і падаравалі яму копію беларускага каталіцкага малітоўnika, выдадзенага ў 1835 г.

БЕЛАРУСКІЯ КРАМЫ

У ablічы Пецярбургу звыклай зъявай сталіся крамы з назвамі "Беларускі абутак", "Беларускія шпалеры", "Беларускія халадзінікі". Робячы рамонты, гаспадары з ахвотай купляюць замест дарагай італійскай ці гішпанскай кафлі танеўшую і добрую беларускую. Што праўда, лідзкія півавары, менскія ды берасцейскія гарадзкае амаль зьніклі з продажу. На піцерскім рынак здрэдку прарываюцца беларускія харчы. Стакаваныя і называныя яны часам вельмі экзатычна. Прыйдзіш, купляе піцерскі абываталь сыр "Северны", на этикетцы намаляваныя горы з асьнажанымі вяршынямі. А маленькімі літарамі побач напісаны, што сыр зроблены ў Наваградку Гарадзенскай вобласці. Загадковая і таямнічая палітыка называўся ў беларускіх вытворцаў. Асабліва "дастас" іхная моўная сараемжалівасць — ніводнага табе беларускага слова. Між тым, мова далаага багатыя, якія падаравалі вішні, золатыя чапак, марыйцы — дудку, асацыяльныя званарскага мастацтва — званочак мінілага стагодзідзя.

У ablічы Пецярбургу звыклай зъявай сталіся крамы "Беларускі абутак", "Беларускія шпалеры", "Беларускія халадзінікі".

Ад беларусаў Мацыеўскага віншавалі Валянцін Грыцкевіч і Мікола Нікалаеў. Пасля канфэрэнцыі адбыўся канцэрт: творы Эгара Мацыеўскага выконвалі тры харовыя калектывы й артысты пецярбургскіх тэатраў "Паўлінава пяро" і Марыінскага. Беларускія творы выконвалі барытон Лявон Габрусёнак — кола і дует з Марынай Фурман.

Маладая кампазітарка, студэнтка Санкт-Пецярбургскай кансэрваторыі Ірына Базылёва ў 2001 г. запісала 9 песень для альбому "Пецярбургскі сыштак". Частка тэкстаў там на царкоўнаславянскай мове — гэта такія ілюстрацыйныя матэрыялы да ейнай працы — распісні фігуры й арнаменты на кнігах піцерскага пісьменніка Анатоля Кірвеля "Мармуроўскія", "Адзінка вымэрэнія" і "Вакансія". А ў 10-м нумары "Полімія" была ўжо на іх рэцензіі Ніны Мацяш — апэратураўная рэакцыя, як на такія маленкія наклады.

Панарама жыцьця 95-тысячнага беларускага гораду (менавіта століцкі беларусаў зараз жыве ў Пецярбургу) за цэлы год — спрадва для нас новая. Спадзялемся, што на 2002-і мы зможем зрабіць яе больш поўнай і разнастайнай.

Барон Брамбес-2

Кажух і валёнкі для “бандыты” Луцкевіча, або Наша беларуская міталягема

Прачытаўшы ў “НН” ад 19 лістапада гісторию пра “кажух ад Купалы”, я пляскай у ладкі: реч ясная, што мы маєм справу з міталягемаю — нашаю, беларускаю міталягемаю. Прауда, я зьбіраўся пісаць пра сваё маленькае адкрыцце ў новым эсе для часопісу “Arche”, але вось 4 студзеня ў “НН” зьявіўся артыкул Ігара Лялькова, і маё перакананне, што “кажух ад Купалы” — міталягема, яшчэ больш умацавалася.

Міталягему трэба адрозніваць ад міту. Напрыклад, многія шчыра верылі: пабачыўшы, што НКВД рыхтуе расправу з, бадай, апошнімі беларускімі пісьменнікамі ў БССР, у тым ліку з Купалам і Коласам, першы сакратар ЦК КП(б)Б Панцеляймон Панамарэнка кінуўся да Сталіна. З ласкі “найлепшага друга савецкіх пісьменнікаў” ордэны нечакана памянялі на ордэны. Многія верылі ў гэтую прыгожую казачку, а скептыкі казалі: “Вось

каб паперку якую, дакумэнткі які на гэты конт пачытаць”. Часам такі дакумент выявіў, прачытала і жахнулася: Панамарэнка насамрэч не ратаваў пісьменнікаў, а капаў ім яму.

Гэта тыповы выпадак легенды, што пачала была набываць статус міту. Яе можна было пачуць з вуснаў дзясяткай дзядзькоў і цётак, якіе ўнесімроціў на пісме Барыс Сачанка. Байка сталася б міталягемаю, калі б на той самы сюжэт апавядалі гісторыю з узделам іншых асобаў (прывкладам, першага сакратара Гея і начальніка ГПУ БССР Рапапата). А вось гісторыя з “кажухом ад Купалы” — тыповая міталягема. Бо я ўжо дайгавата чуў падобную гісторыю, якая нібыта адбываўся ў той самы час і ў тым самым горадзе, але не з Купалам ды Ўласавым, а з Купалам, Коласам ды Антонам Луцкевічам. Апавядай ёсць на радыё “Свабода” прафесар Мікола Іваноў.

Сюжэт такі: у 1940 г. Луцкевіч, трапіўшы па этапе ў Вільні ў Менск, адправіў з турмы на “волю” дзяўцецы, а скептыкі казалі: “Вось

дулкі — Купалу ды Коласу. Колас адмайчалася, казаў Іваноў, а вось Купала перадаў Луцкевічу ў астрог кажух і валёнкі.

Мне не ўдалося навязаць контакт з д-рам Івановым, каб высвітліць, на якіх дакумэнтах грунтуецца ягонае сцьвярджэнне. Пачата пісці ўрадаваў на дасвідчаных людзях. Што Колас адмайчалася, казалі мне, зразумела: трох дзяцей у чалавека было... Але й Купала ні мог перадаць кажушку ды валёнкі: збягася б. Хутчай за ўсё гэта Купаліха зрабіла: яна была жанчына эксплансійная. Людзі ж, якія ў той час сядзелі, пыталіся ў мяне: як пісулька наўгур магла трапіць на волю? Алоўкаў і паперы ў вязніцы не было, у перапоўненых камерах стукчы... Але ўявім, працягвалі разважаць быўля зэкі, што пісулька трапіла да адрасата. Ці адваўжыўся з Купаліхі перадаць Луцкевічу кажух ды валёнкі? Не. Бо ў іх папыталіся б, адкуль, ад каго яны ведаюць, што Луцкевіч сядзіць менавіта ў гэтай тур-

ме. Калі б Купала ці Купаліха сказали пра пісульку, вязніямі і вохры менскіх “амзыркак” і “валадаркі” рэжыму дзягаў.

Купала, Колас і Бядуля маглі хадзініца за Аляксандра Ўласава, бо мелі на руках “законны” ліст, але жаху яму не передавалі. За Луцкевіча наўгад ці хадзінічалі, бо я ня чуў ад сыноў прэм'ер-міністра БНР, каб хтосьці зь іх пісаць у Менск і прасіць дапамогу. Значыць, кажушка з валёнкамі Луцкевіч тым болей не мог атрымаць. Але легенды пра кажушкі хадзілі...

Цікава даведацца, як міт нараджаецца. У кожнай міталягеме ёсьць канкрэтныя аўтары. Шкада, няма сирод нас Генадзія Кажаноўскага, які распавёў гісторыю пра кажух для Ўласава. Цяпер мы наўгад ці даведаемся, ад каго ён пачуў яе. Ня менш цікава даведацца, ад каго пачуў гісторыю пра кажухшок і валёнкі для Луцкевіча прафесар Іваноў. Каму гэтак хадзелася прыхарошыць вобраз Купалы? Сумнёна, каб

Антон Луцкевіч, апынуўшыся ў менскім астрогу, звяртаўся да Купалы з нейкай просьбай. Калі Беларускі музей у Вільні атрымліваў “ЛіМ”, дык ягоны дырэктар Луцкевіч ня мог не звярнуць увагі на Купалу артыкул “Успаміны” ў нумары за 6–7 лістапада 1937 г. У тым артыкуле паэт называў прэм'ер-міністра БНР і ягонага брата Івана “банду Луцкевічай” ды парануаў іх з царскаю цэнзураю: маўляў, і цэнзура, і “банду Луцкевічай” хацелі трывмаць ягону, Купалаву песню ў кратках. Наўгад ці мог Луцкевіч забыцца на гэты артыкул і не разумець, у якім стане знаходзіцца Купала, якога ён, Луцкевіч, называў пракарам адраджэння. Зрэшты, Луцкевіч і бяз этага артыкулу ведаў, што дзеяцца ў БССР і з людзьмі, і з норавамі.

Якуб Колас збесьці Аляксандра Ўласава значна пазней, чым Купала братоў Луцкевічай: па другой сусветнай вайне — у аповесці “На ростанях”.

Анатоль Сідарэвіч

Палітычная амнізія

між тым гэта ключавы этап для разумення палітычных працэсаў, якія і зараз доўжана ў Беларусі.

У гісторыі парлямэнтарызму гэта быў сапраўдны ўнікальны выпадак, калі адна дзясятая частка дэпутатаў здолела дамагчыся сваіх мэтаў, якія, заўважым, дыяметральна разыходзіліся з мэтамі большасці (прыпыненне дзейнасці КПБ-КПСС, аднаўленне назалежнасці, наданне бел-чырвона-беламу сцягу і гербу “Пагоні” статусу дзяржавных сымбаліяў). Аднак гэта было бы немагчыма без падтрымкі значнай часткі насельніцтва, і найперш — некалькіх дзясятак тысячай людзей, што прыйшлі ў тых дні да Дому ўраду. Была там і я. І для нас, хто быў тады на плошчы, незалежнасць не звалілася зь неба — за яе дэвоздзілася змагацца.

Адначасна з патрабаваннем незалежнасці апазыцыя БНФ на чале з Зяніном Пазыняком вылучыла патрабаванне новых выбараў (паводле натуранальнай формулі “новая дзяржава — новы парлямэнт”). Альтэрнатыўным гэту моменту патрабаванню варыянтам была якраз прапанова Дзяржынца — Канстытуцыю. (Дэрэчы, чым так не задаволены сп. Чобат? Парлямэнтская большасць працапанову Дзяржынца реалізавала ў поўнай адпаведнасці з уласным разуменнем канстытуційнага працэсу.) Урэшце ў 1994 г. Вярхоўны Савет прыняў Канстытуцию — з прэзыдэнтвам. Супраць таго праекту Канстытуцыі выступала апазыцыя БНФ. Пазыняк тады заявіў, што ўвядзенне прэзыдэнтства можа прывесці да дыктатуры.

Пасля таго як увесень 1991 г. ВС адмовіўся праводзіць новыя выбары, апазыцыі заставаўся толькі адзін варыант — рэфэрэндум за датэрміновыя выбары. У выніку такіх выбараў большасць новага парлямэнту склалі б дзяркі, і гісторыя Беларусі пайшла ў іншым кірунку. БНФ сабраў 442 тысячы подпісі (даследково было 250 тыс.). Вярхоўны Савет быў абавязаны прызначыць рэфэрэндум — паводле закона. У тым, што большасць дэпутатаў пайшла на парушэнне закона, наўград ці варта вінаваці дэпутацкую меншасць.

Рэфэрэндум быў адзінмі шанцам у той сцятыці, і ягоная страта абрнурлаўся для краіны трагедыяй. Тут упершыню і выявіўся фігура беларускіх палітыкаў-цынікаў, якія пасля прывялі да ўлады Луцкевічу. Адной з ключавых фігур выступаў Дзмітры Булахай.

Чобат піша: “Я чыста выпадкова сустрэў на прахадной Дому ўраду мастака Уладзімера Крукоўскага. Аказваецца, гэта ён з брыгадай у тэмпе раз-два рыхтаваў усю новую сымболіку...”

Дзяржавайная сымболіка сапраўдна распрацоўвалася на замову дэпутатаў апазыцыі БНФ. Праца ішла некалькі

месяцаў — і зусім ня ў тэмпе “раз-два”. Што да аплаты, дэпутаты апазыцыі некалькі разоў звярталіся да кіраўніцтва ВС з просьбай аплаціць працу... Апазыцыя грашыму не распраjadжалася. Пазыняк жа не ўяўляў нават магчымым прыйсьці ў нейкую амбасаду і сказаць, да прыкладу: “Мы тут пішам Дэкларацыю аб сувэрэнітэце, дыкай нам грант”. Абінсоўцы апазыцыі практична не дапамагалі. Яны супрацоўнічалі з уладамі. Яны не маглі падтрымчы, што праз колькі гадоў давядзенца прасіць ту мажчыні ў сцьвярджаньку, што пасадзіць за краты іх хацелі не за фокусы з крэдитамі, а за дапамогу апазыцыі.

Чобат піша, што ў 1994-м “нацыяналісты” і “дэмакраты”, а таксама “наш Вячаслав Францавіч” бяздарна праглядзелі новую сацыяльную клясу, камсамольцаў сядрнігня ўзвініць, відавочна маючы на ўзведзе найбольш яскравага прадстаўніка гэтай “клясы” — Лукашэнку.

У кастрычніку 1993 г., калі Лукашэнка выступіў у Джярждуме Расеі ад імя “клясы” супраць незалежнасці, апазыцыя БНФ запатрабавала пазбавіць яго дэпутацкіх пайнаўмоцтваў. Калі б гэта прананова была прынятая падкантрольнай Кебічу парлямэнтской большасцю, не было б ні сумна вядомага “антыхаруційнага дакладу”, ні ўзделу Лукашэнкі ў прэзыдэнцкай кампанії.

Аднак гэта было зусім не аднадушнай. У 93-м байкотам з пакіданнем залі паседжаньня апазыцыі ўдэйствавала зрыўка галасаванні па адстаўцы Шушкевіча, якую ініцыявалі камуністы. У студзені 94-га ініцыятивамі адстаўкі Шушкевіча выступілі Лукашэнка, Булахай, Ганчар, падтрымала іх і група на чале з Карпенкам. Дэпутаты БНФ, хоць і мелі прэтэнзіі да Шушкевіча, рабілі ўсё мягчымае, каб падхліць чаргове галасаванне аб дэпутаванні сціпікеру.

Наагу, зводзіць адстаўку Шушкевіча да аўбінавачаньня ў нібыта “скраценай скрыні цвікі” — значыць спрашчаць сцятыцію. “Цвікі” — гэта то, што было для рэдыштрансляцыі. А ключавым падацца іншае аўбінавачанье, якое прагучала на зачыненым пасяджэнні ВС, але адразу стала вядомае нам, парлямэнтскім журнالістам. На тым пасяджэнні Лукашэнка заявіў, што ўлады ЗША запатрабавалі выслыць за дзейнасць, несумяшчальную з дыпламатичнай, два супрацоўнікі падаццаў дэпутацкіх сіл Беларусі. Адной з ключавых фігур выступаў Дзмітры Булахай.

Луцкевіч быў аўбінавачаны ўзыняць тэму рэспубліканскай выведніцтвы. Тут упершыню і выявіўся фігура беларускіх палітыкаў-цынікаў, якія пасля прывялі да ўлады Луцкевічу. Адной з ключавых фігур выступаў Дзмітры Булахай.

Луцкевіч быў аўбінавачаны ўзыняць тэму рэспубліканскай выведніцтвы. Тут упершыню і выявіўся фігура беларускіх палітыкаў-цынікаў, якія пасля прывялі да ўлады Луцкевічу. Адной з ключавых фігур выступаў Дзмітры Булахай.

вынесеная прананова аб дэверы (альбо недаверы) Шушкевічу. Ужо ў той момант у дзеяньнях Лукашэнкі выразна вывіўся “расейскі фактар”, замяшчаны на інтарэсах спэцслужб.

Як апошні сродак, апазыцыяны паспрабавалі сарваць кворум, не апускнічыя бюлетэні ў урны. Адзін токі бюлетэнь захоўваецца ў нас дома — на ім Станіславу Станіслававічу пазней з уздынансцю распісаўся.

“Лацелі ўдалеч першыя дні Незалежнасці... Нікто на ведаў, што ёй рабіцца...”

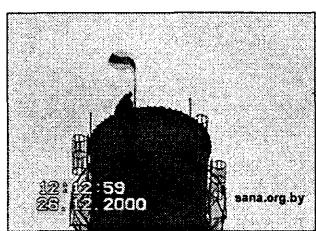
Я ведаю, дзе ў тыя гады быў сп. Чобат і што рабіў ён, але аднаўленне Незалежнасці было успрынтае як сыгнал да дзеяньняў творчай інтэлігенцыі, наўкоўцамі, падрэчнікамі, журналістамі і г.д. Менавіта тады паўсталі большасць прыватных падрэпрыемстваў, якіе не кажу пра новыя газеты і часопісы, пры кнігадрук, калі ў сувеце было выдадзена тое, што раней зъявіцца ў друкаваным выглядзе ніяк не магло (на жаль, цяпер таксама).

І, нарэшце, вельмі добра ведала, што трэба рабіць з незалежнасцю, апазыцыя БНФ на чале з Пазыняком. Менавіта яна прананавала Вярховыому Савету канцепцыю разыўцца новай дзяржавы — у тым ліку ў сферы эканомікі, фінансавай систэмы, міжнародных зносін. Сп. Чобат гэтага не адмайнае, выяўляючы, прауда, арыгинальнае разуменне палітычных тэрмінаў.

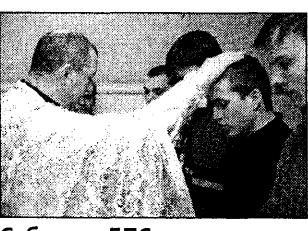
Ін піша: “Трыцаць апазыцыйных дэпутатаў, якія супраць трохсот асатніх, маюць толькі прыходзіць на галасаванні і галасаваць “супраць”. Трыбуну ж трэба выкарыстоўваць выключна для рэкламы і прапаганды. А наш БНФ мала таго што лез са сваімі трывіцацю пальцамі ўсюды, ад міжнароднай палітыкі да лясной гаспадаркі, мала таго што бессэнсна дыскутаваць з вэтэрнамі-маразматыкамі па проблемах кастрычніцкай рэвалюцыі, дык ён яшчэ праекты законаў пісці невядома каму і навошта... А парлямэнтскую трывбуну ёсьць сэнс выкарыстоўваць, толькі калі ёсьць скандалы”.

Парлямэнт існуе дзеля прыняць закон, эта ягоная асноўная функцыя — але пэўныя палажэнні ўзялі — але пэўныя палажэнні ўзялі — але пэўныя палажэнні ўзялі — але пэўныя палажэн

Хроніка мінулага году ў фатаздымках “НН”

СТУДЗЕНЬ. Мірон сустрэу Новы год вывешваньнем сцяга на віцебскай ЦЭЦ

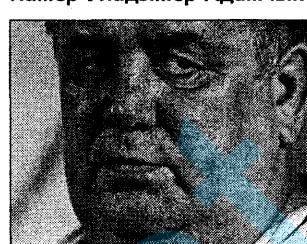
Сябры БПС прымаюць хрышчынне. “Зубр”, “Край”, БПС... Цэлы год – ад выбараў да Курапатаў – назвы беларускіх радыкальных груповак былі ва ўсіх на слыху

ЛІПЕНЬ. Будслаў

Мікола Маркевіч, рэдактар забароненай “Пагоні”: яны пралічаца

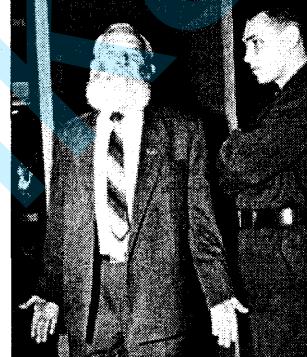
Памёр Уладзімер Адамчык

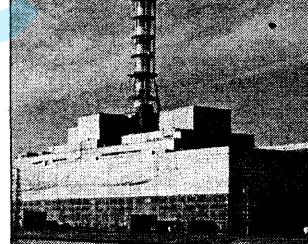
КАСТРЫЧНИК. Вуглік

Начальнік съледчага ізялятарту Алкаеў пацвердзіў замяшанасць шэрагу высокіх дзяржаўных асобаў у забойствах апазыцыйных палітыкаў

Арыштаванаму на трэх месяцах дысыдэнту Шчукіну насильна згвалі бараду

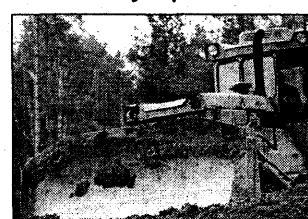
Беларуская АЭС за мяжою РБ

Валянціне Палевіковай не удалося зрабіць Ганчарыка прэзыдэнтам

Перадвыбарная стратэгія Віка правалілася. Прэзыдэнцкія выбары не прайшли демакратычна

ЛІСТАПАД. Курапаты: крыжы пад жвірам

СІНЕЖАНЬ. Буш – пераможца

ЗДЫМКІ АНАТОЛА КЛЕШЧУКА, УЛАДЗІМERA ШЛАПАКА, IREX-PRMEDIA, REUTERS, AP, SANA

Памёр ксёндз Чарняўскі

Памёр масей Сядней

ТРАВЕНЬ. “НН” – 10 гадоў

Менск бяз Замкавай

ЖНІВЕНЬ. Айцу Надсану – 75

Памёр масей Сядней

Памёр ксёндз Чарняўскі

Памёр масей Сядней

ПРАГРАМА ТВ З 14 ДА 20 СТУДЗЕНИЯ

Наша Ніва [2] 11 студзеня 2002

ПАНЯДЗЕЛАК,
14 СТУДЗЕНИЯ

БТ

- 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.35 Навіны.
 6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
 9.10 "Грамадзянін начальнік".
 10.05 Арсанал.
 10.30 Тэлебарометр.
 11.00 "Сямейная повязі".
 12.20 Чароўны куфэрак "Саюз-мульфільму".
 12.35 Гадзіна прафесіянала.
 13.00 "Спявай, душа!".
 13.25 Камедыя "Амэрыканскі дзядуля".
 14.40 "Скарбы сусветнай культуры".
 15.20 "Жулі Леско".
 16.45 "Вялікія жанчыны стагодзьдзя".
 17.10 "Грамадзянін начальнік".
 18.30 Зона ІІІ.
 18.45 В.Аросева і Л.Дураў у мэліядраме "Афінскі вечары".
 20.40 Калыханка.
 21.00 Панарама.
 21.45 "Сямейная повязі".
 22.35 Стадыён.
 23.05 Плянэтэ "АРТ".
 23.55 Начны сэнс. "Тувалу".

СТВ

- 6.00 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы". Сэрыял.
 6.30 "Цік - герой". Мультсэрыял.
 7.00 "Фантастычная чацверка". Мультсэрыял.
 7.30 "168 гадзін Менску".
 8.20 "Віртуальны съвет".
 8.30 Трылер "Наезд".
 10.45 "1/52". Спартовы аглюд.
 11.00 "МІ".
 11.30 "Дарма і Грэг". Сэрыял.
 12.00 "24 гадзіны".
 12.15 "Хто я".
 12.45 "Дальнабойнікі".
 13.50 "Каменская".
 15.00 "24 гадзіны".
 15.30 "Фантастычная чацверка".
 16.00 "Цік - герой".
 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
 16.55 "Чарцянія".
 18.00 "24 гадзіны".
 22.30 Ад кіаавандарду да відэаарту.

HTB

- 7.00, 7.30, 9.00, 11.00 Сёньня.
 7.15 У запас.
 7.25 Нашы любімая жывёлы.
 7.40 Карданы вал.
 7.45 Пляц хвілін з Наважонавым.
 7.55 Крымінал.
 8.20 Служба выратаванья.
 9.25 Камедыя "Афоня".
 11.20 Сэрыял "Паліцыянты".
 12.45 У запас.
 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
 13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
 14.40 Крымінал.
 15.25 Сэрыял "Процістаяньне".
 16.50 Сквалнасьць.
 17.35 Крымінал.
 18.35 Герой дня.
 19.00 Дацткыў "Вярбоўнік".
 21.55 "Хуткая дапамога".
 23.25 Гардон.

TB 6

- Паважаныя тэлегледачы!
 3 1 студзеня на частаце "ТВ-Маскva" ў Менску
 пачаў тэставае вішчаныне
 "Першы музычны канал".
 Час вішчаныя канала называюцца ў праграме.

- 5.45 Дарожны патруль.
 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00 Цяпер.
 6.10, 6.35, 7.15, 7.35 Дзень за днём.
 7.50 Назло.
 8.20 Дзень за днём.
 8.55 "У нашу гавань заходзілі караблі".
 10.20 "Жанчына з характарам".
 11.10 "Дзякую за пакупку!".
 11.30 "Катастрофы тыдня".
 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
 13.20 Сэрыял "Каханье і мафія".
 13.30 "Самыя гучныя злачынствы XX стагодзьдзя".
 14.25 "Дзякую за пакупку!".
 14.40 Дарожны патруль.
 15.00 "100 цудаў съвету".
 16.35 "Дэтэкты Нэш Брыдజэс".
 17.40 Дарожны патруль.
 18.45 "Агент нацыянальнай бясьпекі". 1-я сэрыя.
 20.40 Тышыце съявіло.

Эўраспорт

- 9.30 Рані.
 10.00, 23.30 Тэніс. Адкрытае першынство Аўстраліі.
 19.00 Футбол.
 20.30, 0.45 Фігуране катаныне.
 0.30, 2.15 Навіны.
 1.15 Фігуране катаныне.

АУТОРАК,
15 СТУДЗЕНИЯ

БТ

- 7.00, 8.00 Весткі.
 7.15 Масква-Менск.
 7.35 Экспрэссы РТР.
 7.50 Весткі - Масква.
 8.15 Мультфільм.
 8.25 Камедыя "Шуб-баба Любаба!".
 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
 10.30 "Санта-Барбара".
 16.30 Камедыя "Год ціляці".
 18.00 Фільм "Жанна д'Арк".
 19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
 19.55 Сэрыял "Ніна. Расплата за каманьне".
 20.55 Дэтэкты "Пуаро Агаты Крысці. Ка роль трэф".
 22.15 Мясцовы час. Весткі - Масква.
 22.30 Дзяжурная часць.
 22.45 Фігуране катаныне. Чэмпінат Эўропы. Пары. Кароткая праграма.

РТР

- 7.00, 8.00 Весткі.
 7.15 Масква-Менск.
 7.35 Экспрэссы РТР.
 7.50 Весткі - Масква.
 8.15 Мультфільм.
 8.25 Камедыя "Шуб-баба Любаба!".
 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
 10.30 "Санта-Барбара".
 16.30 Камедыя "Год ціляці".
 18.00 Фільм "Жанна д'Арк".
 19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
 19.55 Сэрыял "Ніна. Расплата за каманьне".
 20.55 Дэтэкты "Пуаро Агаты Крысці. Ка роль трэф".
 22.15 Мясцовы час. Весткі - Масква.
 22.30 Дзяжурная часць.
 22.45 Фігуране катаныне. Чэмпінат Эўропы. Пары. Кароткая праграма.

Культура

- 9.15 "Вакзал мары".
 9.40 "Адрынуты". Дак. фільм.
 10.45 "Сферы".
 11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
 11.45 Разам з Фафалем.
 12.00 "Дом з камінам". Дак. фільм.

СТВ

- 6.00 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
 6.30 "Цік - герой".
 7.00 "Фантастычная чацверка".
 7.30 "Прынцып Сысы".
 8.00 "Тэма дні".
 8.10 "Віртуальны съвет".
 8.20 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
 8.25 "Аугапанарама".

TB 6

- 12.15 "Анталёгія аднага верша".
 12.30 "Восеньская партрэты".
 13.00 "Культурная рэвюлюція".
 13.50 Канцэрт Акадэмічнага аркестру расейскіх народных інструментуў п/к М.Нікрасава.
 14.30 "Мяцеж рэфарматараў".
 15.10 "Навальничыя камяні". Сэрыял.
 15.35 Мультфільм.
 16.05 Alma mater.
 16.40 "Адрынуты". Дак. фільм.
 17.50 "Мой Эрмітаж".
 18.15 "Гранд". Сэрыял.
 19.10 Сен нут у Новы год.
 19.50 Добрач, дзеци!
 20.00 "Гісторыя каня". Спектакль.
 22.10 "Масква навагодня". Дак. фільм.
 22.30 Ад кіаавандарду да відэаарту.
- 8.45 Фільм "Стварэнны зь безда-ни".
 11.00 "M1".
 11.30 "Дарма і Грэг".
 12.00 "24 гадзіны".
 12.15 "Выпадковы съведка".
 12.45 "Дальнабойнікі".
 13.50 "Каменская".
 15.00 "Прынцып Сысы".
 15.30 "Фантастычная чацверка".
 16.00 "Цік - герой".
 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
 16.55 "Чарцянія".
 18.00 "24 гадзіны".
 18.15 "Добры дзень, спадар ле-кар!".
 18.30 "Аўтапанарама".
 18.45 "Тэма дні".
 19.00 "Прац'ер-парад "Сталічны".
 19.00 "Футурама".
 19.30 Крымінал.
 20.00 Час.
- 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00 Цяпер.
 6.10, 6.35 Дзень за днём.
 6.45 Тышыце съявіло.
 7.15, 7.35 Дзень за днём.
 7.50 Назло.
 8.20 Дзень за днём.
 9.00 "Агент нацыянальнай бясьпекі".
 10.20 "Жанчына з характарам".
 11.10 "Дзякую за пакупку!".
 11.30 "Проста звяяры".
 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
 13.30 "Самыя гучныя злачынствы XX стагодзьдзя".
 14.25 "Дзякую за пакупку!".
 14.40 Дарожны патруль.
 15.00 "100 цудаў съвету".
 16.35 "Дэтэкты Нэш Брыдజэс".
 17.40 Дарожны патруль.
 18.45 "Агент нацыянальнай бясьпекі". 1-я сэрыя.
 20.40 "Мажа. Таежны раман".
 21.45 Як гэта было. Першы дэсант на БАМ. 1974 год.
 22.30 Начны "Час".
 23.00 "Цывлізацыя".
 23.30 "Начная зьмена" Дз.Дзіброва.
- 8.00, 10.00, 17.00 Навіны.
 8.15 "Лёгкі дух!".
 9.45 "Хто хоча стаць мільянерам?".
 10.35 "Падарожнія нататкі".
 10.50 Бібліяманія.
 15.00 "Мяжа. Таежны раман".
 16.00 Вялікае мыцьцё.
 17.30 Съехаланарама.
 18.05 "Зямля каканьне".
 19.05 "Слабае звяяно".
 20.00 Час.
 20.40 "Мажа. Таежны раман".
 21.45 Як гэта было. Першы дэсант на БАМ. 1974 год.
 22.30 Начны "Час".
 23.00 "Цывлізацыя".
 23.30 "Начная зьмена" Дз.Дзіброва.
- 8.00, 11.00, 17.00 Навіны культуры.
 8.15 "Зямля каканьне".
 9.10 Куміры. Выпрабаванье славай.
 9.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
 10.35 "Падарожнія нататкі".
 10.50 Бібліяманія.
 15.05 "Мяжа. Таежны раман".
 16.05 Вялікае мыцьцё.
 17.35 "Самі з вусамі".
 18.05 "Зямля каканьне".
 19.05 "Слабае звяяно".
 20.00 Час.
 20.35 "Мажа. Таежны раман".
 21.40, 23.00 Фігуране катаныне. Чэмпінат Эўропы. Пары. Адвольная праграма.
 22.30 "24 гадзіны".
 23.50 "Віртуальны съвет".
 0.05 Фантасмагорыя "Лістаманія".
 2.10 "M1".
- 8.20 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
 8.25 "Добра паскардзіца".
 8.30 Баявік "Узыход "Чорнага месца".
 11.00 "M1".
 11.30 "Дарма і Грэг".
 12.00 "24 гадзіны".
 12.15 "Вовачка".
 12.45 "Як ня з гэтага съвету".
 13.45 "Каменская".
 15.00 "24 гадзіны".
 15.30 "Неймаверны Халк".
 16.00 "Цік - герой".
 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
 16.55 "Чарцянія".
 18.00 "24 гадзіны".
 18.15 "Рамонт".
 18.30 "Экзотыка".
 18.45 "Тэма дні".
 18.55 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
 19.00 "Сымпсаны".
 19.30 Прыгоднікі фільм "Пагаворы, брат...".
 20.20 Вострасюжэнты фільм "Выкрыццё".
 21.20 "Каменская".
 22.20 "24 гадзіны".
 23.50 "Віртуальны съвет".
 0.05 Фантасмагорыя "Лістаманія".
 2.10 "M1".
- 8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
 8.15 "Эмісар цара".
 9.05 "Два раілі".
 10.30 "Санта-Барбара".
 16.30 Мультфільмы.
 16.45 "Царскае паляванье". 2-я сэрыя.
 18.00 Фільм "Жанна д'Арк".
 19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
 20.25 Фігуране катаныне. Чэмпінат Эўропы. Пары. Адвольная праграма.
 21.25 Віртуальны съвет".
 22.20 Вострасюжэнты фільм "Выкрыццё".
 23.20 "24 гадзіны".
 23.50 "Віртуальны съвет".
 0.05 Фантасмагорыя "Лістаманія".
 2.10 "M1".
- 8.00, 11.00, 17.00 Навіны культуры.
 8.15 "Зямля каканьне".
 9.10 Куміры. Выпрабаванье славай.
 9.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
 10.35 "Падарожнія нататкі".
 10.50 Бібліяманія.
 15.05 "Мяжа. Таежны раман".
 16.05 "Чарцянія".
 17.35 "Самі з вусамі".
 18.05 "Зямля каканьне".
 19.05 "Слабае звяяно".
 20.00 Час.
 20.35 "Мажа. Таежны раман".
 21.40, 23.00 Фігуране катаныне. Чэмпінат Эўропы. Пары. Адвольная праграма.
 22.30 "24 гадзіны".
 23.50 "Віртуальны съвет".
 0.05 Фантасмагорыя "Лістаманія".
 2.10 "M1".
- 8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
 8.15 "Зямля каканьне".
 9.10 Куміры. Выпрабаванье славай.
 9.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
 10.35 "Падарожнія нататкі".
 10.50 Бібліяманія.
 15.05 "Мяжа. Таежны раман".
 16.05 "Чарцянія".
 17.35 "Самі з вусамі".
 18.

Наша Ніва [2] 11 студзеня 2002

ПРАГРАМА ТВ З 14 ДА 20 СТУДЗЕНЯ

9

9.00 "Агент нацыянальной бяспекі!"
 10.20 "Жанчына з харкатарам".
 11.05 "Дзякую за пакупку!".
 11.25 "Сеіца".
 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
 12.20 "Жанчына і мафія".
 13.30 "Самыя гучныя злачынствы XX стагодзьдзя".
 14.25 "Дзякую за пакупку!".
 14.40 Дарожны патруль.
 15.00 "100 цудаў съвету".
 16.35 "Дэлакты ёш Брыджэс".
 17.40 Дарожны патруль.
 18.50 "Агент нацыянальной бяспекі!"
 20.40 Тышыце съяцло.
 20.55 "Дэлакты ёш Брыджэс".
 22.00 Грані.
 22.40 "Без пратаколу".
 23.30 "Lexx III". 12-я сэрыя.
 0.20 "Першы музичны канал" (тэставая трансляцыя).

Эураспорт

9.30, 17.00, 23.30 Тэніс. Адкрытае першынство Аўстраліі.
 15.15 Біялён.
 20.30, 4.45 Фігурае катањне.

0.30, 2.15 Навіны.

ПЯТНІЦА,
18 СТУДЗЕНЯ

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
 6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
 9.10 "Брыгады "Тыгра". Сэрыял.
 10.10 Сад мары. Передача для дачнікаў.
 10.35 "Маленькая Айнштайн". Сэрыял для дзяцей (Нямеччына).
 11.00 "Сямейная повязі". Сэрыял.
 12.15 Дорбы дзең, беларусь!
 13.10 "Уся каралеўская раць". Маст.фільм Беларускага тэлебачання. 3-я сэрыя, заключная.
 14.10 Дак.сэрыял "Скарбы сусветнай культуры" (Нямеччына).
 15.20 "Горы". Мультсэрыял.
 15.40 "Маленькая Айнштайн".
 16.10 "Пляц цудаў".
 16.20 "5х5". Інфарацыйна-забаўляльная праграма для старшаклясынкай.
 17.00 "Брыгады "Тыгра". Сэрыял.
 18.30 Зона Ікс.
 18.45 Э.Кун у драме "Усё пра майго бацьку" (ЗША).
 20.40 Каліханка.

21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

21.45 "Сямейная повязі". Сэрыял.

22.40 Спорт-кур'ер.

22.50 Дэлакты ёны сэрыял "Атрад па бацькі" (Гішпанія).

0.20 Беларускія дацацатка

СТВ

06.00 "Паўэр рэйндэр, ці Магутнія рэйндэр". Сэрыял.
 06.30 "Цік - герой". Мультсэрыял.
 07.00 "Неймаверны Халк". Мультсэрыял.
 07.30 "Прынцэса Сысы". Мультсэрыял.
 08.00 "Тэма дня".
 08.10 "Віртуальны свет".
 08.20 "Праз'ер-парад "Сталічны".
 08.25 "Сынеданье з Лікай".
 08.30 Прыйгоніці фільм "Пагаворы, брат..."

11.00 "Аўтапанарама".

11.15 "M1". Музичная праграма.

11.30 "Дарма і Грэ". Сэрыял.

12.00 "24 гадзіны".

12.15 "Агенцтва". Сэрыял.

12.50 "Як я ні з гэтага съвету". Дак. фільм.

13.45 "Каменскі": "Сынега дзесяць сэрыя". Сэрыял, частка 2-я.

15.00 "24 гадзіны".

15.30 "Неймаверны Халк". Мультсэрыял.

16.00 "Цік - герой". Мультсэрыял.

16.30 "Паўэр рэйндэр, ці Магутнія рэйндэр". Сэрыял.

16.55 "Чарцянія".

18.00 "24 гадзіны".

18.15 Цэнтар забаў "Мэдысан-авэно".

18.45 "Тэма дня".

18.55 "Праз'ер-парад "Сталічны".

19.00 "Сымпсаны". Мультсэрыял.

19.30 Баявік "Балянс сін".

21.35 "Каменскі": "Шасьцёркі паміраюць першымі". Сэрыял, частка 1-я.

22.45 "Аўтапанарама".

23.00 "24 гадзіны".

23.15 "Віртуальны свет".

23.35 Трылер "Кінапрода".

01.55 "M1". Музичная праграма

OPT

08.00, 11.00, 17.00 Навіны.
 08.15 "Зямля жанчына". Сэрыял.
 09.10 "Самі з вусамі".
 09.45 "Слабае звяно".
 10.35 "Падарожнікі наратакі".
 10.50 Бібліяманія.
 15.00 Сэрыял "Мяжа. Таежны рабан".

16.00 Вялікае мыцьцё.

ПРАГРАМА ТВ З 14 ДА 20 СТУДЗЕНЯ

БТ

РТР

08.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
 08.15 Прыгодніці фільм "Эмісар цара".

09.10 Новая "Старая кватэра".

10.30 "Санта-Барбара". Сэрыял.

16.30 Планета КВК.

17.00 Прэс-клуб.

18.00 Камэдзя "Жаніх з таго съвету".

19.35 Мяццовы час. Весткі - Маскава.

19.55 Сэрыял "Ніна. Расплата за жанчыну".

21.00 Баявік "Дзевяць ярдаў".

23.00 Фігурае катањне. Чэмпіянат Эўропы. Жанчыны. Караптая праграма.

00.15 "Панарама кіно".

01.05 Прагноз надвор'я".

Культура

БТ

СУБОТА,

19 СТУДЗЕНЯ

БТ

СУБОТА,

19 СТУДЗЕНЯ</div

*агляд
музычнага
году*

Увечары 7 студзеня Лукашэнка ўручыў прэміі "За духоўнае адраджэнне", прызначаныя Праваслаўнай царквой і Міністэрствам культуры, а таксама спэцыяльная прэзыдэнцкая прэмія за творчыя дасягненні ў мінімуме годзе. Значную частку гэтых узнагарод атрымалі музыкі — асобныя творцы і цэлія калектывы.

Так, адну з пяці прэмій "За духоўнае адраджэнне" атрымала Ўзорная капэля хлопчыкамі ў юнацкай Берасцейскай абласной палацу культуры прафсаюзаў. У ліпені 2000-га яна здабыла залаты мэдаль Сусветнай харавой алімпіяды, што прайходзіла ў аўстрыйскім горадзе Лінцы. Уганараваўшы берасцейцаў залатым мэдалём, арганізаторы даслалі Лукашэнку ліст-падзяку — ня ведалі, што капэля ездзіла на Алімпіяду без усякіх падтрымкі з боку Міністэрства культуры. Мабыць, міністэрскі чыноўнікам зрабілася сорамна, і яны вылучылі дзяяць на прэмію — мільён беларускіх рублёў.

Сярод ляўрэатаў таксама кампазытарка Галіна Гарэзная. Яе ўганаравалі за стварэнне канцэрту "Траецкія фрэскі" для дэдзюючай трубай і аркестру. Гэты твор у чарговы раз гучай падчас адкрыцця новага філярманічнага сезона. Прыгожая п'еса!

Премію "за падрыхтоўку прафесійных кадраў" атрымаў народны артыст Беларусі цымбаліст Яўген Гладкоў. Сярод ягоных вучаніц — легендарная цымбалістка Ангеліна Ткачова, якая зараз жыве й працуе ў Грэцыі, а таксама заслужаная артыстка Беларусі Ларыса Рыдлеўская. Прафесар Гладкоў паўплывалі на многіх наших кампазытараў, якія цяпер з захапленнем пішуць творы для цымбалістаў — Віктара Войціка, Вячаслава Кузьняцова, Уладзімера Кур'яна, Уладзімера Карабльчuka і інш.

Андрэй Шпянёў — адзін з вядучых артыстаў Дзяржаўнага канцэртнага аркестру Беларусі — таксама атрымаў прэмію. Згодна з афіцыйнай фармулёўкай — "за высокімастацкое аранжаванне музычных твораў". Аднак акурат летасць вызначыўся іншы аранжавальнік гэтага ж аркестру — гітарыст Уладзімер Ткачонка, аўтар "Симфоніі "Бітлз" і "Сымфоніі "Песьняроў". А Шпянёў аранжаваў архіўныя творы, якія прагучалі на пазалеташнім фэстывалі "Музы Нясвіжу". Рэпэртуар гэтага фэсту складала кандыдатка мастацтвазнаўства Вольга Дадзімава, якая таксама атрымала прэмію за сваю книгу "Нарсы па гісторыі музычнай культуры Беларусі".

У галіне мастацкай самадзейнасці прэмію атрымаў Уладзімер Гарачаў — кіраунік лідзкага ансамблю народнай музыки "Калі ласка". Гэтыя калектывы ў воках спэцыялісткаў, аднак звычайнікі слухаюць яго амаль ня ведаюць. Яўгену Раўтoviču, прафесару Беларускага ўніверсітэту культуры, далі прэмію "за стварэнне ўласнай школы харавога выканання", пра якую, праўда, нікто ня чуў.

Такі адбор ляўрэатаў відавочна адлюстроўвае прыхільнасць наступнікам Замяталіна — Івана Карэнды. А які падзеі музычнага жыцця засталіся па-за ўвагай прэзыдэнцкіх чыноўнікаў ё не былі адзначаны прэміямі?

Сярод самых цікавых леташніх твораў называюць сымфонію Алега Хадоскі "Белая Русь", а таксама араторыю Зымітра Смольскага "Heretis", прысьвечаную памяці ахвяраў інквізіцыі. Гэта агромністы твор, з выкарыстаннем архіўных дакументаў на трох мовах: ангельскай, німецкай і расейскай. Галоўныя дзеяньні асобы — музыкі німецкага мітал-гурту "Rage". Цяжкая музыка спалучаецца з мэліядэкламацый і традыцыйным гучаннем сымфанічнага аркестру. Але гэты твор наўрада ці прагучыць у Беларускай філярмоніі: гастрольны графік "Rage" распісаны на гады наперад.

Філярмонія ўвогуле не песьціць слухачоў новымі беларускімі творамі. Летасць яны гучалі выключна ў рамках фэстаў. "Менскія вясны 2001 — Эўрапейская музычная сустрэчы" адчынілася выкананьнем аркестравай фрэскі "Велікодныя званы", напісанай Людмілай Шлег да 2000-годзьдзя хрысьціянства. "Беларуская музычная весна" распачалася з сымфонічнага канцэрту "Радасць" Андрэя Мізіані. Абодва творы былі выкананыя дасканала, аднак ніводзін з іх не зрабіў сапраўды моцнага ўражання. "Велікодныя званы" выявіліся гучнымі экзальтаванымі, у стылі расейскіх пост-

Мода не памянялася

мадэрністкіх сымфоніяў пачатку 80-х XX ст. Сымфонія-канцэрт нагадвалі саўнічныя фільмі, бесканфліктная музыка, скампанаваная часам выпадкова. Гэткае ўражанье магло скласціся з-за канцэрту з канцэрта Сяргея Пракоф'ева "Сямёра іх" ("Халдэйскі заклён") на верш Бальмонтана, якія прагучалаў ў той самы вечар. Гэты твор, у якім выразна чуваецца сымпатычны поступ нованараджанай бальшавіцкай ўлады, николі раней не выконваўся ў Менску. Самае съмешнае, што ў анатомічнай рэцензіі, надрукованай на сайдзе <http://nacbibl.org.by>, яна была названая "Сямёра казльнянтаў". На фоне гэткіх "казльнянтаў" большасць сучасных беларускіх твораў выглядаюць састарэлымі і вялікімі.

Аслабіла расчараўваў "Адзінокі пах" Алега Залётнева на вершы Міцкевіча і Чачота — твор, прызначаны для філярмоніі, а не для опернага тэатру, хоць і называны чамусыці опэрай. Нават атмасфера скандалу вакол прэм'еры ня здолела выратаваць дрэнна аркестраваную музыку Залётнева.

Часам здаецца, што замежныя кампазытары лепей разумеюць душу беларускай пазіціі, чым самі беларусы. Гэткае ўражанье скласціся ў мяне пасыльня німецка-беларускай вечарыны "І вынайшай я крылы — вост яны...", што адбылася 6 верасня ў менскім касцёле Св.Роха.

Галоўнымі героямі імпрэзы былі Алеся Рананаў да німецкіх кампазытараў Ёган Готлаб фон Урохем, які выконваў свае творы на вершы паэта. Кампазытар дэклімаваў іх (па-німецку), адначасова кранаючы струни рабіло. Яшчэ ён вадзіў па струнах жалезным друком і раскідаў па іх шклянныя шарыкі. Гэта было дзеўна, часам нудна, аднак служалася лепшай за творы некаторых іншых кампазытараў, што цвёрда трymаюцца музычнага стылю, распрацаванага яшчэ Анатолем Багатыровым.

Значна болей дзёрзкасці ў камэрных творах сяброві Беларускага таварыства сучаснай музыки. Яно зладзіла ў рамках "Беларускай музычнай весны" невялікі фэст, дзе гучалі творы 30—40-гадовых аўтараў. Крыху прэтэнцыёзныя містычныя экзэрсысы Ганны Кароткінай (гэтая энэргічная кампазытарка спрабуе адрадзіць "музычныя серады" ў Саюзе кампазытараў), мудрагелісты музычныя шарады Зымітра Лыбіна, эпатачныя, па-майстэрску выпісаныя творы Вячаслава Кузьняцова, элегантныя, добра аблымсльеныя п'есы Аляксандра Літвінёўскага. Шкада, што летасць мы не пачалі ніводнага твору Валер'я Воранаў — гэтыя 30-гадовыя кампазытары звязаў на вучобу ў Кёльн. У сакавіку 2001-га ягоная п'еса для струннага аркестру "Autum music" атрымала першую прэмію на Міжнародным конкурсе кампазытараў у Нямеччыне. А ў верасні Воранаў перамог на кампазытарскім конкурсе ў Варшаве. Цяпер ён асцякніцт-стажор у электроннай студыі Вышэйшай школы музыки Кёльну. Аднак ягоныя творы ў беларускіх канцэртных залах амаль не гучаць.

А Сяргей Карцэс летасць скончыў працу над чацвертай сваёй опэрай. "Юбілей" паводле апавядання Антона Чехава — першая беларуская камічная опера, напісаная ў традыцыях Расіні. Яна мела вялікі посыпех на фэстывалі ў Салітурні (Швайцарыя). У лютым гэтыя спектакль убачылі менскія гледачы. "Юбілей", як і ўсе ранейшыя опэры Карцэса, напісаны на расейскім тэкст. Што праўда, цяпер кампазытар працуе над опэрай паводле апавесыці Уладзімера Караткевіча "Ладзьдзяя роспачы". Рыхтуеца да пастаноўкі і "Пані Ядзівіга" Уладзімера Солтана.

А пакуль з трыццаці операў, якія ідуць на сцэне Нацыянальнага тэатру, 19 — італьянскія (18 з іх гучыць на мове арыгіналу), адна німецкая, адна французская, шэсць расейскіх, дзве беларускія... У сакавіку ў беларускай Оперы адбыўся фест, прымеркаваны да 100-годдзя з дня смерці Джузэпэ Вэрдзі. Сёньня ў рэпэртуары нашае Оперы ажно 9 ягоных твораў, улуччна з Рэквіемам. Няшмат якія тэатры съвету могуць гэткім пахвалицца. З квіткамі на фэстывальныя канцэрты былі цяжкасць, нягледзячы на адсутнасць вядомых съпеку-гастралёраў. Хоць славутыя землякі аблімаюць родны тэатр! Марыя Гулегіна съпявает найбольш у нью-ёрскай *Metropolitan Opera*. А ейная вучаніца Грына Гардзей — у спектаклях "Баль-маскарад" і "Сіла лёсус" ў лёнданскім *Covent Garden*. Аднак наша публіка й я думала сумаваць, балазе Тамара Глаголева з Наталія Рудневай съпявяючы ў свае найлепшыя дні ня горші.

А Вэрдзі — гэта заўжды Вэрдзі, асабліва для беларускага вуха, размілаванага ў пекінскіх італьянскіх мэлёдіях. Дзве з трох леташніх прэм'ераў Нацыянальнага тэатру — гэта опэры Вэрдзі "Трубадур" і "Атэла". Трація "Барыс Гадуноў" у паста-ноўцы Мікалая Пінігіна. Ен мусіў быць галоўнай падзеяй году, адна ва ўмовах панавання італьянскай музыкі ў нашай Оперы ўкараніўся й эўрапейскі спосаб съпявання, несумяшчальны з эстэтыкай Мусарскага. І замест вернападданіцкага жэсту ў бок "старэйшага брата" атрымалася карыкатура.

У Філярмоніі летасць не ставала сапраўдных падзеяў. Прыгадваецца хіба той студзенскі вечар, калі Андрэй Паначэўны выконваў Другі фартэпіяны канцэрт Рахманіна. Гэта быў плянізм найвышэйшайа клясы, якія нячаста даводзіцца чуць. Выступленні іншых пляністаў былі ня гэткімі запамінальнымі. Дэбютны сольнік Аляксандра Музыкантава ў сакавіку быў далёкі ад дасканаласці, хадзіў съвідзіў пра выдаўніць здольнасць 17-гадовага ляўрэата. Расчараўваў выступ Зымітра Марозава на юбілейнай імпрэзе ягонай прафесаркі Валянціны Рахленкі. Пяць гадоў таму Зыміцер эміграваў у Нямеччыну, вучыўся ў Кёльне, але ў парайнаны ў беларускім піяністам —

Андрэем Паначэўным, Андрэем Сікорскім, Юзафам Сяргеем, Юрасём Бліновым, Аляксандрам Музыкантавым —

яму не стае прафесіяналізму.

Ня дужа цікавымі былі й леташнія сымфонічныя імпрэзы. Мінулыя гады наша філярманічны аркестар ці не штотыдні частваў менчукой буйнымі сымфоніямі. Дырыжоры, якія працавалі з аркестрам, — П'ер Дамінік Панэл, Віктар Собалеў, Генадзь Праватораў — літаральна спаборнічалі ў колькасці выкананых сымфоній Брукнера, Малера, Сыбэллюса і Шастаковіча. Кульминацыйная была "Турангала" Мэсіяна ў чэрвені 2000 г. Летасць іх відавочна не ставала. Адчуваюцца ў ягонае першага аўтарскага тэатралізациі. Пасыля Мішы Каца, які ў ролі галоўнага дырыжора вычарпаў усе рэсурсы штукарства, дырыжоры, зреষты, і вымушчаны паводзіцца сябе на сцэне вельмі стрымана.

Выдатнае ўражанье пакінуў канцэрт 23 лістапада, калі філярманічны аркестар пад кірауніцтвам Аляксандра Анісімава выконваў творы сучасных нідэрландскіх кампазытараў. Усё захапляла — і музыка, і выкананне. Найчасцей на канцэртах нашага сымфонічнага аркестру падабаецца нешта адно. Бываюць і выпадкі анекдатичныя, калі якое-небудзь сюжет на трубе выкликае нястрыманы рогат нават у чыноўнікаў з Міністэрства культуры. Слухаючы

такое на канцэрце нашага галоўнага аркестру, разумееш, што ў калектыве насыпей час для радыкальных пераменаў. Тут не абыдзішся касмічнай ператасоўкай дырыжораў!

Замала падзеяў, замала адкрыцця... Хіба што гастралёры прыяджали лепшыя, чым у мінулыя гады. Абышлосі без хрыпатах вакалістаў з Масквы й Вены, састарэлых піяністаў ды іншых дэзівасаў з кунсткамеры поп-клясыкі. У верасні адбыўся цікавы канцэрт індыйскай клясычнай музыкі з удзелам цымбалісткі Ларысы Рыдлеўской, у каstryчніку — канцэрт музыкі японскай. На Вялікдзень у Філярмоніі выступаў тэнэр Сяргей Ларын, у сінекні — расейскі Квартэт імя Барадзіна.

Зрухі ў бок беларускіх музыкі. Нават тэлеграфнае агенцтва БЕЛТА згадала ў сваіх стужцах навінаў пра 115-я ўгодкі Міколы Равенскага і 130-я ўгодкі Уладзімера Тэраўскага. Яшчэ нядыўна імёны гэтых кампазытараў замоўчаліся, хоць Равенскі быў аўтарам першай беларускай опэры "Браніслаў", а Тэраўскі — пачынальнікам харавога музычнага.

Зрухі ў бок беларускіх музыкі назіраліся і ў неакадэмічных жанрах музыкі. Мінулы год можна было назваць годам Палянэзу. У сінекні першы падзеяў дыгетуль цікавы з пекінскіх італьянскіх мэлёдіях. Дзве з трох леташніх прэм'ераў Нацыянальнага тэатру — гэта опэры Вэрдзі "Трубадур" і "Атэла". Трація "Барыс Гадуноў" у паста-ноўцы Мікалая Пінігіна. Ен мусіў быць галоўнай падзеяй году. А колішні гурт "Сузор'е" намагаўся адрадзіць сам сябе. 15 кастрычніка "Бітлз" і "Песьняроў". Самі мулявінскія "Песьняры" амаль не гучыць у Менску, затое іхні канцэрт у Адсе, шчодра аплачаны кірауніцтвам тамтэйшай пікарні і заводу шампанскіх вінаў, стаўся для сантывінальных адэсітаў ледзь не галоўнай культурнай падзеяй году. А

МУЗЫКА

Калядны рок агляд сцэнічных падзеяў Менску

Канец сьнежня выдаўся досыць багатым на розныя музычныя імпрэзы. Камэрнія вечарыны ў клубах чаргаваліся зь вялізнымі канцэртамі нашых рок-зорак. Усё зъмяшалася ў гукавую кашу, але сёе-тое ўсе ж засталося ў памяці.

Найперш, вядома, фэст беларускіх гітарыстаў, які праходзіў ужо трэці раз. Інтарэс да "Грыфаманіі" расце з кожным годам, да яе выяўляюць цікавасць як спонсары, так і простыя слухачы. Залі ДК МТЗ сёлета была перапоўненая. У хуткім часе дырэктура фэстывалю Юр'ю Рацішнікаму трэба будзе аранддаваць Палац спорту, каб задаволіць патрабы аматараў гітарнай музыкі. Гравілі ўздельнікі фэсту ўсё — ад флямэнко да сыпід-металу. Асабліва зачараваў публіку "беларускі Блэк-мар" Ігар Волкаў, які "бегаў" па грыфе адразу дэльцаў рукамі, ды мэтр Уладзімер Угольнік са сваім "Цяжкім блюзам". Крыху панэрваваў арганізатарап джазмэн Іван Барысаў, але ён давёў, што прафесіянал здолыны рабіць сваю справу ў любым стане ап'яненія.

Яшчэ згадваеца сольны перадкаляндны канцэрт Аляксандра Шадзько з гуртом "Сястра", у які ўваходзіць музыканты з прэфіксам "супэр". Анцішын, Люты, Шавандо й Каліноўскі цешылі публіку сваім майстэрствам — па чарзе ды ўсе разам. Шадзько сипяваў пра тое, як ён паліціц на Марс, як ён кахае Марсю і як разыясцеца па сцеце ягоная песня кахання ды разьвітання. Даўно трэба ўзнагародзіць гэтага прадстаўніка крэольскай музыкі званынем кшталту "беларускі кароль рок-балаяды", бо лепшага за яго ў дадзеным напрамку не відаць і не чуваць. Калі б браў удзел у зборных фэстах, сипяваў не для адной і той самай публікі ды рабіў тое, што патрабуюць законы шоў-бізнесу, можа, не-

Гомельскі гіт-парад на выніках продажу за 2001 год

CD:

1. "Я нарадзіўся тут"
2. "Легенды Вялікага Княства"
3. "Юр'я", альбом "Веснавчаха"
4. NRM, альбом "Тры чарапахі"

Аўдыёкасэты:

1. "Легенды Вялікага Княства"
2. NRM, альбом "Тры чарапахі"
3. "Я нарадзіўся тут"
4. С. Сокалаў-Воюш "Нефармальны беларус"

Відэокасэты:

1. "Звычайні прэзыдэнт"
- 2-4. "Глядзіятар", "Дыназаўр", "Матрыца"

Складаў Андрэй Бандарэнка

зъмены на дзяржрадыё Гаворыць Менск

Цягам апошніх сямі гадоў першую праграму беларускага радыё нікія адчывальнія рэформы не закраналі. За гэты час у Менску зъявілася некалькі новых FM-станцыяў, пабеларускую вяшчаніцу Прага, Беласток, Вільня — паспольства займелася рэальную магчымасць выбару. Першы канал, як часта любяць павтараць і самі яго супрацоўнікі, апнуўся "ла-за канкурэнцый".

Але з прыходам новага кірауніцтва на Беларускім радыё — значная рэформа. Ад 1 студзеня зъмянілася сама сетка вяшчанія, "палиячэй" фармат, "Радыё-1" узяло курс на забуйлільнасць, "папсовасць". Наагул скаваныя радыкльныя (музычная, літаратурная і г.д.) — іхнія месцы займаюць часовыя творчыя групы.

Нібыта ёсьць гроши на сучасныя кампьютары, пульты, мікрофоны. Будзе запраграмаваны адмысловыя этэрныя кампьютары з музыкай у фармаце MP3 на 500 гадзінай гучання. Бы ціпер у Доме радыё такое архайчнае абсталяванне, якога, мусіць, ня знойдзеши нідзе ў свеце. На першы плян выходзіць моладзь, дзяклуеца нечуваная свабода рэпэртуару. Мяркуеца больш перадача ўвесы ў жывым этэры, запрашаць ды-джэй, ставіць музыку на замову слухачоў. Гэта можа нанесці адчуваўальні ўдар па беларускай мове — значна лепшай пакуль што на радыё, чым на тэлевізіі. Дагэтуль кожнай перадача, што выходзіла ў запісе, папярэдне раздрукоўвалася ў трох асобніках, некалькі разоў вычыталася — і хіба ў мове было мала. Да таго ж будзе ўхваліцца шырэйшае карыстанье расейшчынай.

Амаль цалкам зъникнуць з этару акадэмічна музыка, літаратура, сур'ёзныя культурнікі праграмы. Мяркуеца, што большасць з іх прыайдзе на другі канал радыё. А я ўсё мару MP3-станцыю з клясычнай музыкай. Уявіце: навіны, курс далаўра, прагноз на двор'я, рэклама — усё як мае быць, але замест усялякіх Hi-Fi, Алсу ды Кіркорава — такія гіты, як Трэці канцэрт Рахманіна, Другая сімфонія Малера, рамансы Шумана і царкви Вэрдзі... І чистая беларуская мова. Калі яшчэ тое будзе на аноўленым дзяржаўным радыё.

Віталь Стакіевіч

Дыскаграфія

"Уваход да сябе"

**АЛЯКСЕЙ ШАДЗЬКО І ГУРТ
"СЯСТРА". (Р) 2001.**

Мастакі Уладзімер Цэльслер ды Сяргей Войчанка аформілі гэты альбом з вытанчаным зьдзекам: усе, хто ўпершыню брэз кампакт у руку, шчыра віраць, што пад празрыстым плястыкам ляжыць билет на найбліжэйшы канцэрт Шадзька, насамрэч намаляваны на вокладцы.

Гэтаксама можна "купіцца" і на музыку. Пасля даволі лагоднага папярэдняга альбому Аляксей выдаў рэзкую, агрэсіўную праграму, у якой упершыню не ўжывае клявішных інструменттаў. Альбом ад гэтага я ні страціў анічога, бо і гэтым разам з ім запісаліся калі не "тузы" ад музыки, дык "карапі" — дакладна: гітарыст Сяргей Анцішын, бубніч Кірыла Шавандо і новая "сястра" — басіст Аляксандар Каліноўскі. Гук стварала цэлая брыгада: Барыс Даліх, Аляксей Зайцаў ды Андрэй Субоцін. І дамагліся "цикерачкі": гучыць альбом бездакорна!

Дырэктарура съедыніць пра тое, што Шадзько ўйшоўшы мечавіта ў свае дэльверы. Праграма збалансаваная, роўная. Калі паспрабаваць вызначыць сядзіб гэтых гіту супэргіт, як называў бы "Раманс", які выпадае з агульнае стылістыкі альбому, цалкам адпавядаючы пазначанаму ў назве жанру.

У альбоме ёсьць дэльце новыя вэрсіі вядомых ўсю залю танчыць і сипяваць старажытную "Стралу", новы гіт "Чужыя дзеёўкі" ды забытую народную "Божа, мой, Божа". Прыканцы вядучы Аляксандар Памідораў засипяваў свой "Цуд на Каляды".

Апрача ўсяго, адбылася пакуль што зачытая праграма наступнага супольнага пракацу (на вершы Караткевіча), а двухдзённы канцэрт NRM, што таксама меўся адбыцца ў калядных дні, улады забаранілі. Вольскі паабязаў выступіць у лютым.

А ўсё зъмяшалася ў гукавую кашу, але сёе-тое ўсе ж засталося ў памяці.

Сяргей Будкін

дзе варты быць Распродажа ў "Кнігарні пісьменніка"

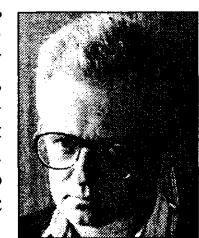
у "Кнігарні пісьменніка" — распродажа кніг з выстадулага цэнтра кнігагандлівага прадпрыемства "Белкніга". Тут можна набыць зборнікі вершаў вядомых і ня вельмі аўтараў, кнігі з сэрыяй "Першая кніга паэта", "Паэзія народу СССР", празаічныя творы (асобныя тами з выданніяў Алеся Адамовіча, Івана Навуменкі і інш.), мастацкі альбомы. Кошты на сённяшні дзень съмешныя: найчасціць сустракаюцца лічбы каля 200 або 500 рублёў, самыя дарагія выданні каштуюць тысячы са дэльве. А кніжак такіх вы больші нідае на знайдзенце.

Калядныя сілівы ў Катэдры

13 студзеня, у нядзелью, у катэдralным касцёле Найсвяцейшай Панны Марыі (пл. Свабоды, 9), адбудзеца прэзентацыя каляднага пракацу музычнага таварыства "Ліра" "Святая ноц" (сілівы на Божае нараджэнне). Падчас прэзентацыі прагучыць традыцыйныя калядныя сілівы ў выкананні хору "Залатая горка" — "Ціхая ноц", "Як прыбеглі пастухі ў Бэтлеем", "Нарадзіўся нам Збавіцель", "Нова радасць стала" і інш. Пачатак а 15-й. Уваход вольны.

У чым памылялася гісторыя

У аўторак, 15 студзеня, Беларускі Калегіум заўпрашае ўсіх ахвотных у Купалаўскую бібліятэку, на лекцыю "Лёсавына-чальныя памылкі нашай гісторыі". Разважаць пра памылкі будзе Уладзімер Мацкевіч. Пачатак, як зайдёды, у 18.30.

Палескі рок у Кобрыне

У Кобрыне 12 студзеня распачненца рок-фест "Крок". Гледачоў чакае 5 гадзінай жывога гуку. Яны змогуць пачуць і ўбачыць 10 рок-туртоў са Століна, Белаазёрску, Ганцавічай, Бярозы, Берасцьцю, Кобрынем.

Рок-фест будзе складацца з дэльвіх частак. Першая — конкурс, у якім кожны гурт грае дэльце песьні. Другая частка — галя-канцэрт пераможца конкурсу і вядомага на Беларусі рок-гурту "Сад".

Канцэрт адбудзеца ў кобрынскім Доме культуры. Пачатак а 14-й. Квіткі прадающа ў касе ДК, каштуюць 1000 рублёў.

З Менску ў Кобрынь можна трапіць цягніком "Менск-Берасцьце", які адыхаўдзіць у 18.56. На месцы будзеце ў 4.23 раніцы.

Вокны ў Палацку

З 18 студзеня да 17 лютага ў Палацкім нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку будзе працаваць міжнародная выставка графікі "Вокны аднаго гораду". Вокны Мюнхену, Варшавы, Горадні і Менску пабачылі ўжо менчукі і маглядчане, цяпер чарга жыхароў Палацку.

Францускае кіно

Ужо амаль тыдзень у менскіх кінатэатрах паказваюць сучасную францускія фільмы. У найбліжэйшы час можна будзе пабачыць кінастужку Жана-П'ера Жанэ "Амэлі" — найлепшы ўропейскі фільм 2001 г. Гэткі тытул стужка атрымала ад Эўрапейскай кінаакадэміі разам з прэміямі за рэжысуру і апэратарскую работу да прызам глядацкіх сымпатыяў. Альрочага, стужка лічыцца "оскараўскім" фаварытам у катэгорыі "Найлепшы замежны фільм". Паглядзець "Амэлі" будзе цікава і тым, што чакае ад кіно гісторыяў (тут ёсьць прывабныя героі, зімальныя сюжэты, хаманізм, гумар), і тым, што шукае найперш эстэтычнае асалоды. У пятніцу, суботу і нядзелью фільм будзе ісціц у кінатэатрах "Масква" (16.40, 18.50, 21.00; на выхадных — ільготны сэнс ў 14.30) і "Кастрычнік" (18.30, 21.00; субота і нядзелья — а 16-й ільготны). Паказ сучаснага францускага кіно працягнёт стужкі "Відок", "Хамэлеон", "Бэльфэгер. Прывід Люўру".

В.Г.

Наваградзкі замак — 2

Наваградзкі райвыканкам дазволіў праўесці ў горадзе Другі Сярэднявечны фэст "Наваградзкі замак".

Фест адбудзеца 29-30 чэрвеня 2002 г. — у апошнія выхаднія месяца. У праграме — Турнір Каралія Міндоўга, эзатрапізованая пастаноўка "Каранація Міндоўга", інсцэнаваная бітва за Наваградак у XIV ст., сярэднявечныя кірмаш, вялікія канцэрты, бугурты, паказальныя выступы й шмат іншага. Падаць зялёку на ўдзел у фэстэце альбо атрымаць дадатковую інформацію можна ў Аргамітэце фэсту ў Менску: т./факс: 220-68-74, e-mail: siver@folk2.lingvo.minsk.by

Ігар Міхна

Алесь Марціновіч. Сім'он, сын Палацку. — Менск: "Юнацтва", 2001. Для малодшага школьнага веку.

Кніга гэтая зарыентаваная на дзяцей малодшага школьнага веку і мусіць службыць мэтам адукцыі. Між тым, можна з пэўнасцю сказаць, што самому аўтару кнігі бракуе элемэнтарных ведаў з беларускай гісторыі, агульной гісторыі і гісторыі беларускай літаратуры. Так, спасылаючыся на "Сім'она...", дзеці змогуць цалкам здуне-на даводзіць сваім настаўнікам гісторыі, што фэдэрацыйныя часткі Рэчы Паспалітай па-простаму называліся "Карона" і "Каралеўства" (c.9). Як княства зрабілася каралеўствам — загадка, адказ на якую ведаюць толькі аўтары ды рэдактары кнігі.

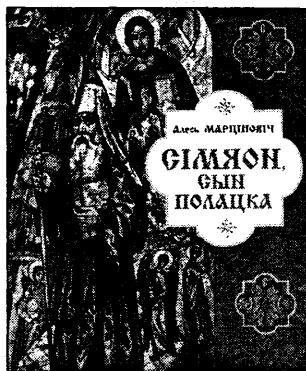
А на с.28 аўтар мала того што згадвае нейкі твор Сакрата, дык яшчэ й называе яго "выдатным узорам красамоўства". І гэта пры тым, што Сакрат, як вядома, нічога не запісваў: усе філязофскія сэнтэнцыі мудраца дайшлі да нас у выглядзе анэктоў ці ў пераказе Пліятона. Іншаму знамітаму грэку не пашанцавала звы имем. У інтэрпрэтацыі Алесі Марціновіча яно гучыць як "Дамасфэн" (c.79). Здаецца, сучэльнага аканьня ў запазычаных словамах у нас пакуль што няма... Але куды ж у такім разе падзелася "э" ў першым складзе? Ствараеца ўражаныне, што імёны ды на-

Друкаваны пернік

звы выклікаюць у аўтара найбольшую складанасць: "Назва "езуіты" паходзіць ад лацінскага слова "Іезус", што ў перакладзе азначае Ісус Хрыстос..." (c.51). Вычарпальны каментар, нічога ня скажаш...

Такіх хібаў можна было бы пазбегнуць, каб быў у кнігі абазнаны навуковы рэдактар. Ён бы патлумачыў аўтару, што галоўны герой кнігі наўрад ці муг у маленстве тримаць у руках "Слова пра паход Ігараўы" (c.23), знайдзенае праз 100 гадоў пасля съмерці Сім'она Палацкага. Патлумачыў бы, што "Палаці" — гэта не пэсёдуні манаха Сім'она. Што ня ўсплыўкі брацкіх школаў "у далейшым звязвалі свой лёс са служэннем Богу" (c.28). Што ў XVII ст. дыялектыка і філязофія былі якраз "багаслоўскімі навукамі", гэтаксама як царкоўнаславянская, грэцкая і лацінская мовы (c.93).

А некаторыя хібы маглі паправіць і звы-

чайныя рэдактары. Напрыклад, зацеміць, што псалмы — гэта вершы (c.88) і што гэта не патрабуе асобнага пацьвярджэння. Адзінчыць, што калі ўжо Самул Пятроўскі (будучы Сім'он Палацкі) уступіў у грэцка-каталіцкі орден базылянаў на старонцы 51, дык ня можа ён на старонках 61—63 пакутаваць: рабіца праваслаўным манахамі ці весьці съвецтва жыцця?

Асобная гаворка пра хібы, выкліканыя праразейскімі пазыцыямі, зь якіх напісаная кніга. Аўтар съцвярджае, што "Палаці" непакоіла засільле іншаземных выкладчыкаў" на Русі (c.92). А сам ён хто быў у той Маскові, як не іншаземец? Такі ж наеждкі, як немцы, грэкі ды іншыя. (І дзялубі ж яго там за лацінскія ўплывы ў разуменіні асноваў веры, вершаскладаніні!)

Неаднакроць у кнізе згадваюцца беларускія майстры: кафляры, разьбяры й

жаданія здайца ўсімі рамёствамі адразу, але штосьці адно ўмельце было б варты. З прычыны навагодніх ды калядных съвятаў можна парайць пачаць з выцінанак. Усе мы ў дзяцінстве выразалі з палерак съняжынкі ды гірлянды. Проста, прыгожа і, як высыветлілася, цалкам адпавядзе народным традыцыям. Кніга пабудаваная такім чынам, што нават самымі складанымі з прапанаваных рамёстваў зможа авалодаць кожны чытач: пасля зъмешчанага на пачатку агульнага апісання рамяства і ягона гісторыі ідзе падрабязны распавед пра неабходныя прылады, матэрыялы і тэхніку выканання, прычым са схемамі і малюнкамі. Таму, калі няма магчымасці вучыцца ад бабулі з дзядулем, можна выкарыстоўваць гэты дапаможнік.

Проза ад УП “Палёт душы”

Міхась Южык. Мёртвае дрэва: апавяданні, аловесць. — Менск: УП "Палёт душы", 2001. — 264 с.

Прозу Міхася Южыка, сабраную ў гэтай кнізе, можна ахарактарызаваць праз наступную трэйду: хрысціянская мараль, псыхалагізм, простасць. У выданыні сем аповесці з рознымі съвятымі — з рознымі героямі й праблемамі, не звязанымі міжсобу падзеямі. Аднак кніга не ўспрымаецца як выпадковы звязок прапаічных зацемаў аўтара, бо ёсце творы аўяднаныя пэўнай звязыдзяй, якую можна акрэсліць як шлях герояў да сябе, да ўнутранай свабоды і чысціні праз боль, страты, сутыкненіне зь несправядлівасцю. Амаль кожнае апавяданне сканчаецца маральнай сэнтэнцыяй, роздумам героя або аўтара пра сэнс жыцця. Пры гэтым моцна адчуваецца аўтарская шчырасць і ўпэўненасць у тым, што ён кажа. Узрушвае аповесць "Чую цябе" — гісторыя кахання ў кантэксце жыцця беларускага студэнцтва канца 80-х мінулага стагодзіся. Чымсьці нагадвае Караткевічу "У сінагатах драме вясна", хаця ўсім быўм студэнтам падасца хутчэй напамінам пра ўласныя прыгоды і хваліваныні. Кніга напісаная проста. Чытачу-гурману, выхаваному на творах Джойса, Картасара або Павіча, ня будзе хапаць у ёй гульні, стварэння іншых рэалінасцяў, складаных сынтаксічных пабудоваў. Калі ў пачатку XXI ст. пытаньне, пра што расказаць, яшчэ можа быць больш важным за праблему, як гэта зрабіць, свайго ўдзячнага чытача, які з задавальненнем перажыве з героямі іх праблемы і лёсі, кніжка Міхася Южыка змойдзе.

Вольга Гурло

інш., якія "пераехалі" ў Москву пры цару Аляксандру. Дык пераехалі самі ці ўсё ж былі вывезеныя?

Чытаеца книга цяжка, няроўна: сказы то доўгія, грувасткі, малазразумелыя ў "малодшым школьнім узросце", то абарваныя, няпоўныя. Сустракаюцца русізмы, якія цяжка апраўдаць: слова "спазранку" (c.16) у беларускай літаратуранай мове няма — ёсьць "з самага ранку", "зранку", "на досвітку". Наведаныне некаторых рэзліяў прыводзіць да такіх казусаў, як, напрыклад, "друкаваны пернік" (c.70). На якім жа, цікава, варштаце друкавалі тыя пернікі? Пічатанымі яны заўжды зваліся, бо на іх быў малюнак, "пячатка".

А як рэдактару можна было прапусціць у друк такую "пэрліну": "...зразумець вартасць тых каштоўнасцей, вартасць якіх з гадамі не зъміншаецца" (c.22)? І няўжо рэдактары й карэктары выдавецтва "Юнацтва" шчыры перакананы, што слова "съвятар" паходзіць ад слова "съвет" і ў родным склоне будзе пісцца "съветара" (c.70)?

...Вось такія ўражаныне пакінула ў мяне кніга "Сім'он, сын Палацку". Калі падагульніць аднымі сказам: "Адкрыў прыгожую вокладку, а пад ёй — Алесь Марціновіч".

Ар.Шанскі

падзеі культуры

Гарадзенскія Каляды

На праваслаўнае
Раство ў Горадні
збиралася сябрына,
у якой шануеца
постаць съвятоага
Губэрта — патрона
гораду.

Спаканыне адбылося ў майстэрні Ірыны і Аляксандра Сільвановічаў: яна — гаспадніца прыватнай галерэі, ён — вядомы у горадзе мастак. Публіка сустрэлася ўвечары ў Старым горадзе і з запаленымі ліхтарыкамі накіравалася ў майстэрню. Тамака іх чакала съвяточная пачастка, зафундаваная грамадзкім аўяднаннем "Ратуша".

Напачатку гаварылі пра кельтаў, іхнюю спадчыну і каладныя вершы шатляндзкага паэта Джорджа Макея Браўна. Цыталі ўрываўкі пра Куццюса "Шляхцца Завальні" Баршчэўскага.

Скульптар Уладзімер Панцялеев ў на просьбу зачытаў урываўкі з пазы "Пра Панцялея-рыбака", напісанай сталічным тэатральным рэжысёрам Лагодам і выдадзенай кніжачкай. Акадэмік Панцялеев на сэнтынішні дзень, бадай, адзіны з 300 тысячаў гарадзенцаў, якому прысьвачаная цэляя пазы. Напісаная яна па-беларуску ў вызначаеца наяўнасцю нелітаратурнай лексікі.

Гаварылі й пра помнікі. Прагучала гісторыя пра тое, як гарадзенскія партыйныя ўлады прывезлі з Москвы, з майстэрні савецкага мэтра Вучэціча, формы 8-метровай ленінскай статуі. Аднак высыветлілася, што ў формах няма рук, не захаваліся. А гарадзенскія скульптары прынцыпова адмовіліся рамантаваць форму. Тады ўлады пасставілі азгураўскага Леніна.

Публіка ўспамінала й адзінага гарадзкога жабрака савецкіх часоў — Люціка, або Лютака. Спрачаліся, жывы ён ці памёр. Лютак стаў своеасаблівым сымбалем Старога гораду. Сённяна мастакі млююць яго на фоне старасвецкіх камяніцаў.

А прысутнымі нават заманулася пастаўці яму помнік. Існуюць жа, маўляў, неідэалізіраваныя скульптуры ў менскім Міхайлаўскім сквэре.. Аднак пасля Леніна ўлады не паставілі ў Горадні ніводнага помніка! Зявіўся толькі бюст Адаму Міцкевічу, але выключна дбаныніям Саюзу паліякаў, ганаровы старшыня якога Тадэвуш Гавін, дарэчы, уздельнічай у спатканаі сябрыны.

Хаця важней было бы пастаўці помнік съвятыму Губэрту і аленю, пагадзіліся прысутныя. А адзін з іх пад волескі часова пераўласціўся ў аленя съвятоага Губэрта. Съвяточную імпрэзу наведалі таксама калядоўшчыкі, якія, як мae быць, сипялі і атрымалі дарунакі.

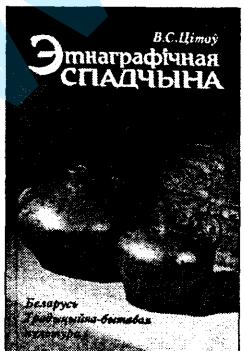
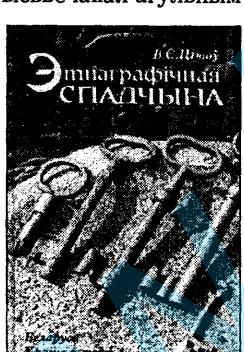
Сяргей Краўцоў, Горадня

Чатыры кнігі пра нашы лапі

Цітуо В. Этнографічнае спадчына: Беларусь: Краіна і людзі. — 2-е выд. — Менск: Беларусь, 2001. — 208 с.: іл.

Цітуо В. Этнографічнае спадчына: Беларусь: Традыцыйна-бытавая культура. — 2-е выд. — Менск: Беларусь, 2001. — 207 с.: іл.

У апошнія гады цікавасць да пытанняў этнографіі вырасла, і гэта відавочна радуе. Дзіве манаграфіі аднаго аўтара ў форме наўчальнага дапаможніка. Зъмест — асновы этнографічных ведаў пра беларускі народ і ягоную старажытную культуру, падзяляеца на главы і параграфы ў іх. У межах асобных падраздзялэзаў — вызначэнне тэрмінаў і тлумачэнне звязаў. Як напамін пра надакуціўныя школьнікі — пералік пытанняў і заданняў пасля якіх кожнае часткі. Такая падача матэрыялу можа паспрыяць лепшаму засвяеніню новых ведаў — наўчэніраваная школкамі падсвядомасць адгукаваеца на знаёмую форму і дае сыгнал запамінца.

Першая кнішка прысьвачаная агульным беларускай этналёгіі і распавядае пра аса-блівасці наша гарадзенска-этнагенезу, геапалітычнае становішча, міжэтнічныя адносіны з іншымі народамі. Шмат у ёй лічбаў і фактаў, дзяякуючыя якім выданыне набывае да ведаўнічых харacteraў. Другая кніга напісаная больш жывой мовай, распавядаваеца ў ёй пра жытло, промыслы і рамёствы, ежу і харчаваныне, вопратку, транспартныя сродкі, звязы і арады беларусаў. Добра чытаеца, калі ўпершыню адкрываеш для сябе побыт продкаў. Калялі ж ужо штосьці ведаеш, застаеца адчуванье "дзяжа вию": дзесяці, маўляў, ужо чулі, нічога новага. Усьцешавае вялікое колыасць ілюстрацый, шкада толькі, што неякія карты, якія не паказваюць геаграфічныя межы, але інфармацыя насытрана падробнастямі. Але інфармацыя насытрана падробнастямі. Але інфармацыя насытрана падробнастямі.

Васіль Ліццвінка. Съвяты і арады беларусаў. — 3-е выд. — Менск: Беларусь, 2001. — 190 с.: іл.

У адрозненіе ад папярэдніх кнігак, гэта не манаграфія, а зборнік артыкулаў, у якіх аўтары дзяяліца з чытачамі сакрэтэрамі свайго майстэрства: пляценыя з лазы і саломы, вышываныя, выразаныя па дрэве, рабленыя выцінанак, ляпленыя з гліны, маляваныя пісанак і тканінья народных паясоў. Наўрад ці ў вас хопіць цярпілівасці

ВЕРШЫ

Віктар Шніп**Балядা Перамен**

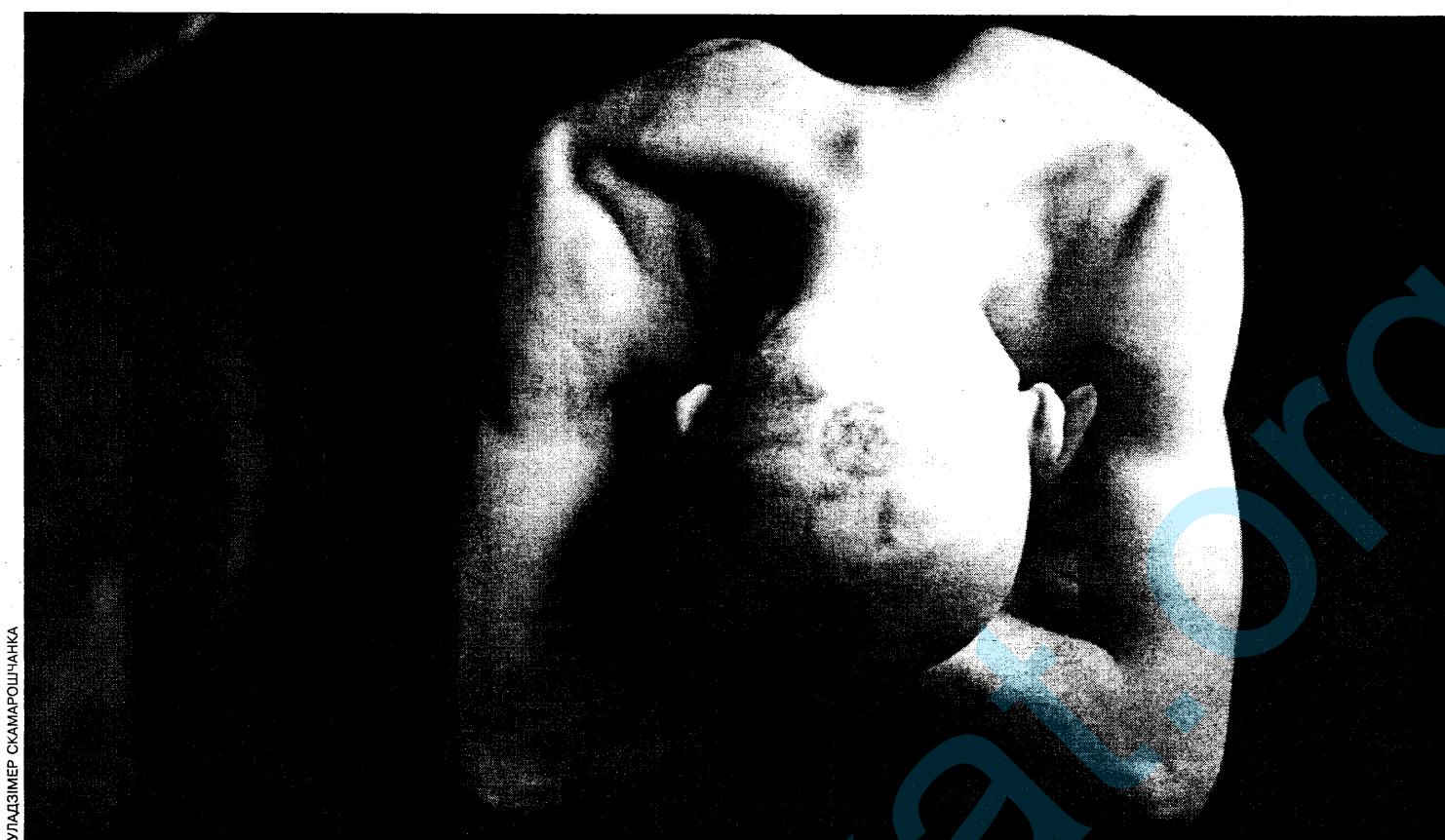
Вуліцы жадаюць перамен,
Ды плякаты мокрыя са съцен
Абдірае вецер на зямлю.
Мокры горад болей не люблю!
Ён як съметніца, дзе съяць каты
Шэрыя, як на траве лісты,
Па якіх съпяшаюся дамоў,
Нібы дым у неба ад кастроў.
Ля якіх бяздомныя сядзяць
І мне ўсьлед, нібы ваўкі, глядзяць.
Я таксама, нібы воўк, жыву,
Я таксама падаю ў траву,
Нібы ліст, які ляцець хацеў
І нічога ўсё ж не зразумей
У сваім палёце на зямлю.
Я лісты на дрэвах больш люблю...
Вуліцы жадаюць перамен,
І плякаты мокрыя са съцен
Пад нагамі чорныя ляжаць.
І німа каму і што казаць,
І съпяшаюся хутчэй дамоў,
Нібы дым у неба ад кастроў...

* * *

...У зіме адзінокія мы,
Як у вёсцы старыя дамы,
У якіх аніхто не жыве.
І самотна глядзім мы на съвет,
Як глядзіць на чужы пісталет
На дуэлі няшчасны паэт,
У якога німа ў галаве
Думак съветльых пра гэта жыцьцё.
І, як воўчача ў полі выцьцё,
Учыны пад акном гул машын.
А над горадам, нібы мурын,
Самалёт абгарэлы ляціць.
Ёнцы гарэяка, і можна запіць,
Каб забыцца, што сёньня зіма,
Што цябе тут са мною німа,
Нібы думак вясёлых пра съвет,
Дзе з дуэлі няшчасны паэт
Адзінокім вярнуўся дамоў,
Нібы воўк, што ўцякаў ад ваўкоў...

Балядা Закаханага наркамана

Ты халодны, як камень, што ляціць у акно,
Дзе красуня твая не з табою віно
Сёньня п'е і съмецца, і курыць гашыш.
Ты спакойны, як камень, як камень,
маўчыш.
Ты ляжыш у труне, што вязуць
на клады,
Ты ляжыш у труне, як салдат малады,
Што на помніці вайны, хоць і быў на вайне,
Ты ляжыш у труне, ты ляжыш у труне,
Як заўчора ёшчэ на пасъцелі ляжаў
І красуню сваю, як агонь, цалаваў,
Цалаваў і гарэў і, як порах, эгарэў
І, як попел, з акна на зямлю палацеў
Ад цыгаркі, якую з красуняй курыў
І якой пра любоў, як пра рай, гаварыў.
І красуня адна засталася цяпер,
Ды цяпер да яе прыстае інжынер
І каменьне, як кветкі, кідае ў акно,
Дзе красуня твая з афіцэрам віно
Сёньня п'е і съмецца, і курыць гашыш.
Ты ж спакойны, як камень, як камень,
маўчыш.
І ляжыш у труне, што засыплюць
зямлём,
І ніхто не прыпомніць, што ты быў
герой
Невядомай вайны, што мінула даўно...

УЛАДЗІМІР СКАМАРОШЧАК

Юлія Акунёва

* * *

Жыць як набяжыць
не хачу і ня буду,
пакуль розум ня згас,
пакуль сэрца жыве.
Гадоў шэсьць
на раҳунку ў мяне,
можа, трохі і болей.
Яшчэ штосьці магчыма зрабіць,
калі з прагнасцю жыць.
Хоць і шэпча ўпартая душа
досьці сумныя слова,
але мне не да іх,
мне зусім не да іх.
У нашым небе й цяпер
па-ранейшаму хмарна.
Дзесяц далёка грыміць,
дождик ідзе,
а ў нас ўсё прыцихла, прылегла,
маўчыш.
Не павінна так быць,
каб столькі пакутвалі марна.
Загучыць, забурліць
і ў нашым краі,
загудзе.
Я ў нашчадках
і ў вершах сваіх
нейкі час на зямлі
існаваць застануся.
Вось тады буду жыць
ужо як набяжыць,
а на іншое што
анік не згаджуся.
Да апошнія хвіліны зямной
не істотай жывой –
чалавекам быць спадзяюся.

Вінцэнт Апоныч

* * *

Праз мур не праточыцца голас,
Праз смутак не праточыцца думка...
Абудзі ў рэшце рэшт гэты глобус,
З Волій будзь у найлепшых
стасунках.

Арцём Арашонак

* * *

Млечны шлях...
Слімак у начы
пакідае свой сълед.

Мікола Бугай

* * *

Я калыхаю цябе на руках.
Я напіваю табе "Пакрысе на
расе..."

Сынку,

ты не ўяўляеш ёшчэ,
якое шчасьце –
засынць у таты на руках.

Яўген Буры

СЛОВЕДЗЬ

Проста штосьці хочацца выпіць
І хочацца штосьці знайсьці

На тым дне, што ня здолеў бы
выйліць...

На свой шлях, што ня здолеў
прайсці.

Шлях пакут, адзіноты і волі
Згвалтаваных сэрцаў "ніярускіх",
Якім вечна давіца ад болю,
Пэўна, вызнанчы Бог магутны.

Шлях тугі, перамог і каханыня
Да адзінай, вісковай, сваёй
беларусі, што праста дазваныня
раскідаў хтось, вядома, ня свой.

Шлях забытых паданьняў і казак,
Шлях бясконных блакітных палеў,
Дзе хаваецца Сонца, і разам
Зь ім німы лябрынт каранеў.

Каранеў, што тримаюць зямліцу,
Каранеў, што тримаюць цябе,
Каранеў, якіх можам пазбыцца,
Толькі стравішь сутнасьць сябе.

Анатоль Гарачоў

ОЙ, ЧАМУ Ж ЗВАНЫ
НЯ ЗВОНИЦЬ?

Ой, чаму ж званы ня звоняць,
Не чутно набату?
Першы злодзей у раёне
Лезе ў дэпутаты.

Краў ўсё, што мог, ён чыста
І ў турму ня сеў тады,
Бо, як кожны з камуністаў,
Вышай ён сухім з вады.

А цяпер без партбілету
Яму стала выгадней:
Цягне тое, цягне гэта,
Гэтаксама, як раней.

А калі мандат мець будзе,
Красыці стане больш таго,
Бо ніхто ўжо не асудзіць,
Пальцам не тыкні ў яго.

Усіх абуў ён у галёшы...
Дык чаму ж на грымне гром:
На якія гэта гроши
Ён будзе ў Менску дом?

Ой, чаму ж званы ня звоняць
І набату не чутно?
Першы злодзей у раёне
Ү дэпутаты лезе эноу.

Павал Зымітрук

АБЛОГА

...А ўсе, хто выжыў тут, –
Адышдуць, каб энou вірнуцца,
Каб крыкам сваім уткнуцца,
Як дзідай, у наш рэдут.

Нас не баяцца яны,
Ім права німа – баяцца,
Адно яны прагнуть застацца,
Дзе маем застацца мы.

А мы не байміся ані,
Нам права німа – баяцца,
Мы праста мусім застацца,
Дзе прагнуть застацца яны.

І ў гэтых адхланьнях паўдня
Мы ў келіхі лъем да краю –
За Бога, што нам выбірае
Ворагаў – нам раўня.

Ясь К.

АНАЛЫ

Жыў-быў высокі цыбаты хлапец
З прычоскай гіпі наадварот,
Ён вешаў лапшу, бы вялікі спэц.
...Ішоў дзевяноста чацьверты год.

Ня хлопцу, вядома, – па
календару.
Юнак паглядаў ужо на дзяўчат:
Над верхній губой якраз упару
Расквеціўся чорны вусаты сад.

Распушчаных дзеў у сяле не было
З часоў маладосьці матулі
хлапца,
І ў пошуках шчасьця пакінуў сяло
Гаротнік, узяўшы, няважкі плязак.

Знайшоўшы месца, дзе дзевак
шмат
(Дзясяткі на кожныя мэтраў сто),
Чапляцца пачаў да файніх
дзяўчат,
Але ж там яго ня ведаў ніхто.

Найбольш прыглянулася юнаку
Дзяўчо, што назвалі Русыя
баяцкі,
І ён працягніў сваю руку,
Каб дамагчыся яе руки.

У Русі ж тады было жаніхоў,
Ой... даў Бог памяць... мо ўсіць
ці пяць,
І кожны хваліўся, крычаў, нават
роў,
Каб толькі Русо ў жанкі
атрымаць.

Найлепш зразумеў, што траба ёй,
Юнак той вусаты і, бы Златавуст,
Акручваў яе ружовай хлуснёй,
У мроях трывалыя Русін бюст.

На гэтым пакінем злучэнія
працэс,
Дапіша яго гісторыі ход:
Прапэз той хлапец у гарэм, не
прапэз?

Яшчэ яго вабіла Русіна бель,
Хоць арыстакраткай яна не была,
Ды лёгка згадзілася легчы ў
пасыцель:
Русіны продкі таксама зъ сяла,

Таму ёй наінансці не пазычачь,
І мо ўшчэ добра, што толькі адзін
Яе падмануў. Астатнія ж пяць
Чакаюць лепшых сваіх гадзін.

Чакалі год, потым два і тры...
Пра белую Русю даведаўся съвет,
Ажно закахаўся ў яе стары,
Што быў іх з ўсходняга боку
сусед.

Хоць Руся ня мела ўжо той
красы,
Што некалі вабіла жаніхоў:
Замучылі мужа-вар'та вусы –
Яшчэ магла падабацца зноў.

І гэта вусач рашыў скарыстаць,
Шукаючы далей для цела выгод:
Ён жонку сваю, як апошнюю б...,
Здаваў у арэнду штодзень і
штогод.

Хлапец захаўе мець цэлы гарэм,
Дакладна такі, бы мёу сусед,
Тому наскладаў ён планаў і схем
І слай у гарэм за букетам букет.

Найбольш дагадзіў ён казачы
адной,
Хоць кожная з бабаў была не
супроць
Злучыцца з вусатым любою
парой
І тым задаволіць праклюту
плоць,

Яку даўно не чапаў стары:
Той толькі энухаў спраўна
мянью.

А Русін мужык чакаў пары,
Калі прыступіў бы нарецце да
спраў...

На гэтым пакінем злучэнія
працэс,
Дапіша яго гісторыі ход:
Прапэз той хлапец у гарэм, не
прапэз?
...Ішоў дзевяноста дзяўяты год.

літаратурны сэмінар

Больнаму Малышу. У цыбе цудоўны час — 15 гадоў! Мяркуючы па вершах, ты добра ведаеш краіну, у якой жывеш, і ты яе верны сын. Паэт з цябе можа атрымацца... Пішы, чытай Багдановіча і Карагаўчіка.

Крывічанцы. У вершах пра каханыне шмат эмоцый, і ад гэтага яны губляюць.

Зымітраку Кацяшову. Верш пра піва не атрымаўся. Зьбіты рытм, і з рыфмамі на ўсё ў норме.

Алесю Куліцкаму. У вершах пра Курапаты на ўсё даведзена да ладу. Варта было бы пазбавіцца тыхіх словаў, як "абалонка", "папахана" і г.д.

Алесю Халюкову. Умееце бачыць съвет вобразна, але больш зьяўртайце ўвагу на рытм у раджах і не забывайцеся на рыфму, калі на пішаце белым вершам.

Віктар Шніп

Пасъля трэцій сусветнай вайны, развязанай у выніку абмену міжкантынентальнімі тэрарыстычнымі ўдарамі, палітычна карта сьвету істотна зменіцца і засведчыць, што спадзянані на калектыўны цівярозы разум чалавецтва зноў выявіліся марнімі. У пачатку XXII ст. Кітай будзе знаходзіцца ў стане паўраспаду, Расею вынікі вайны лякалізуецца у раёне Захадне-Сібірскай раёны, ЗША будуть падзелены паміж Канадай, Мэксікай, Кубай, Бразыліяй і Аргентынай. Індый верне ў сваё ўлоньне Пакістан і будзе захоўваць узброены наўтранітэт. У часе паўаенных разборак курды ўтвораць сваю дзяржаву — Курдыстан, а Ірландыя акупую сумежныя з ёю землі Брытаніі (рэшта ангельскай тэртыорыі будзе ўяўляць сабою атамны палігон).

Беларусь будзе супракаць XXII стагодзьдзе як цэнтар Паўночнай Эўропы, утварыўшы геапалітычны Паўночна-Эўрапейскі Альянс, у які ўвойдуць Швэцыя, Нарвегія, Данія, Польшча, Фінляндый, Каўрэлі і пратэктар "Прыбалтыя". Караблі беларускага ваенага і гандлёвага флота будуть знаходзіцца ў Балтыцкім, Баранавічым, Паўночным, Нарвэскім морах і ў Батнічнай затоцы.

Пасъля трэцій сусветнай Беларусь будзе перажываць дэмографічны ўздым — нашых нашчадкаў ня спыняць эканамічныя праўлемы. Наадварот, рост нараджальнасці будзе абудзіцца пэрспэктыўу эканамічнага росту.

Навуковы патэнцыял краіны будзе захаваны. Працягненіца развязаныя навукамістых тэхнолёгіяў. Нашыя спадарожнікі будуть выведзеныя на арбіту Зямлі ды іншых плянатаў.

Унутраны палітыка-сацыяльны лад будзе вызначацца наступнымі зменамі. Да ўлады ў краіне прыйдзе Беларускі Нацыянальны Кангрэс і ягоны канцлер, а інстытут прэзыдэнцтва захавае пераважна прадстаўнічыя функцыі. Для вырашэння

Беларусь праз сто гадоў

Лідэр Паўночна-Эўрапейскага Альянсу

пытаўніяў нацыянальнага выжывання і дзяржаўнай бяспекі склікаецца Вальны Сойм Старэйшынай. На пастаяннай аснове дзейнічаюць Верхняя Палата і Палата Прадстаўнікоў. Захоўваецца даваены адміністрацыйны падзел на раёны і вобласці. Сваю асобную форму кіравання мае пратэктарат "Прыбалтыя", у які ўваходзіць і была Калініградская вобласць. Ва ўмовах пастядравай адбудовы дзеянасць наднацыянальных і небеларускіх партыяў і таварыстваў забаронена Канстытуцыяй.

Мова і нацыянальная школа. Разам з занядыдам Рэсейскай Фэдэрациі спынілася і экспансія расейскай мовы. Беларуская дзяржава абсалютна натуральна пачала вяртца да сваёй. Нейкага асобнага нацыянальнага ўніверсітету не пабудуюць: нацыянальнымі стануць ужо існыя ВНУ, ПТВ, ліцэі, а найперш дзіцячыя садкі ды яселькі.

Мэдышына. З-за росту съмяротнасці ад хваробаў, выкліканых радыяцый, закандаўча замацавана права на эўтаназію. Усе цяжарны ў аваізковым парадку праходзяць дыягностыку на наяўнасць паталёгіі плоду. Дзяржава ўсяляк стымулюе нараджэнне здаровых дзяцей і не ўхвалеяе абортаў.

Рэлігія. Нейкага агульнанацыянальнага веравызнання беларусы праз сто гадоў мець ня будуть — навошта? Больш за тое, хрысціянства пасъля трэцій сусветнай будзе занепадаць. Пачне адраджацца інстытут Герояў. З рэнэсансу паганства паўстане рэнэанс культуры. Культура перастане быць дзівлюхуцшай і двухязыкай. З кантынэнтальнай Беларусь ператворыцца ў марскую дзяржаву. Беларуская

нацыя, вышыяўшы ў воды Сусветнага акіяну, адчуе сябе нацыяй сьвету, мужнай і самадастковай. Мора вызваліць нашых нашчадкаў з палону прадзедавых комплексаў. Але адночы, уключыўшы систэму аўтапілёту дзесяці паміж Менскам і Бангаларам, малады беларускі штурман адкінца на сьпінку крэслі і ўзгадае такія зямнія радкі:

хай дождж пральеца, і выйдуць
пчолы,
і ў полі вырастуць камяні,
і з неба промені пырсыне вясёлы
на кроны, краты і карані!

Бо і праз сто гадоў беларусы застануцца
свабоднай Нацыяй Пазтай.

Славамір Адамовіч

"Наша Ніва" 90 гадоў таму

Лаўсъцікі, Гарадзенская губ., каля Воўпы. У нас да аднай дзяўчыны прыехала чацьвёрта сватоў з другіх вёсак, а хлопец са сваёй вёскі, каторы туго дзяўчыну любіў, сеў за печ і давай плацаць. Святы паехалі ні з чым.

А.ІІ. 13 (26) студзеня 1912 г., № 2

Прэч

Калі спрабуеш разабрацца, чаму жыцьцё беларускай літаратуры ѹдзе амаль паралельна з жыцьцём грамадзтва, бяз пунктаў сутыкнення з ім, ахоплівае аднай перад маштабам праблемы. Заціхnedахопаў.

Найноўшыя мастацкія тэксты з газэтаў ды часопісаў часта бываюць нецікавыя й маюць нізкі мастацкі ўзровень. Кастусь Травенец ("Жыцьцё ніжэй ватэрліні", "НН" ад 12 лістапада 2001 г.) стаўцікі пытаныне: "Што нам прапануе наша інтелектуальная эліта?" Сп. Травенец на сваім артыкуле дзіманструе, што нават больш здольныя і таленавітыя беларускія пісьменнікі не зьяўляюцца носьбітамі перадавых іздзяў, патрэбных грамадзтву. Ужываньне да іх слова "эліта" ёсьць пакуль толькі пажаданьнем. Бяды ў тым, што пісьменнікі Беларусі моцна прызываюцца да гэтага тытулу. Прыналежнасць да літаратурнай карпарацыі шмат кім разглядаецца як агульнанацыянальны сэрыфікат элітарнасці.

Аўтар празьмерна ўзысціць, і гэта адбілася на творчых выніках. Вельмі ўжо часта альфабэт пачынаюць чытаць з апошніх літары. Зірнем у апошні нумар "НН" за 2001 г., на тым сеім калянных апавяданьняў і адно эсэ, якія можна лічыць адмысловым зразам сучаснай літаратуры.

Пяць з іх прысьвеченая жыцьцю сваіх аўтараў (пераклад з Картасара тэкстамі кладзецаў ў гэтае рэчышча). У сямі (выключчынём — урывак з раману украінскага пісьменніка Аляксандра Ірванца) аповед вядзеца ад першай асобы. Толькі ў чатырох нешта, акрамя першай асобы, адкрывае ў дзеяньнія ня чыста службовую ролю, але ў аднаго Ірванца (ды мо яшчэ ў Адама Глебуса) старонінныя справы набліжаюцца па важкасці да Яго — гаспадара мастацкага прастору.

Так, так! Гэворка не пра ўмоўную фігуру апавядальника, накшталт Уотсаны з твораў Конан-Дойла. У "апавяданьнях" (большая частка тэкстай выразна належыць да іншых жанраў) дзейнічает пазнавальны, з любасцю апісаны аўтар! Нават пераклад з Ірванца зроблены так, што ў кожным радку бачыцца Уладзімер Арлова.

Канцэнтрацыя на Сабе не пакідае сумневаў на-
конт таго, як высока літаратары ацініваюць свае
персоны, наколькі важнымі ім падаюцца юлісныя
перажываніні і думкі з нагоды найдрабнейшых

літаратура і мы

Наша Бабіёнская бібліятэка

Адозва ўправы міжнароднага грамадзкага аўтаданнія "Беларускі кнігазбор", зъмешчаная на сایце "БК" (www.bk.kniih.com), пачынаецца так: "За шматвекавую гісторыю свайго існавання беларускі народ стварыў вялікую і самабытную літаратуру, адну з самых багатых у сьвеце. На жаль, яна ў сваім поўным аўтама ўсё яшчэ скавана ад нас за сям'ю замкамі. Прыўшоў час адамкнучы тэя замкі..."

Сапраўды, час. Аднак, аналізуючы выдадзене "БК" за 5 гадоў, прыходзіш да выніку, што арганізация ня надта съпяла адміністрацівную аўтаканцыяльную тэхнолёгію. Нашыя спадарожнікі будуть выведзеныя на арбіту Зямлі ды іншых плянатаў.

Унутраны палітыка-сацыяльны лад будзе вызначацца наступнымі зменамі. Да ўлады ў краіне прыйдзе Беларускі Нацыянальны Кангрэс і ягоны канцлер, а інстытут прэзыдэнцтва захавае пераважна прадстаўнічыя функцыі. Для вырашэння

новіч, Ластоўскі, Дубоўка, Дудар, Мрый, Чорны, Грахоўскі і шмат хто яшчэ. Дваццаць гадоў хаваўся ўкраіні ад аршту за ўдзел у антырасейскім паўстанні Багушэвіч. Быў зняволены на дзесяць месяцаў Славамір Адамовіч.

Сядзелі і сядзяць нашыя творцы ўсё за тое ж: за вольную Беларусь і прагу чалавечага жыцця, свабоду творчасці й мовы. Як трапна аздачны ў сваіх "Турэмных дзёйніках" Адамовіч, "за сваё, дзялкую Богу, за Баўльшычыну, че за лхое".

У няволі ўсё яны — празаікі, пасты, драматургі — сумесна пішуць "Гісторыю зняволення беларускай Музы". Пішуць сваімі жыццямі, уласнай крывёю. Хто паставіць кропку ў гэтым жудасным творы? Калі абарвіцца тая жахлівая традыція нашага слоўнага мастацтва? К пэўным: мужнасць і сіла не пакінуць нашых літаратараў. І аднойчы палымянае слова аднаго з іх спапяліць апошняга дыктатара Беларусі.

* * *

"Бязыліасны мой воін" Алены Брава ("Крыніца", № 69, 2001) — аловесць пра трагічнае безадказнае каханье журналиста да "опера" — узор так званай "жаночай прозы", жанру, амаль не прадстаўленага ў сучасным беларускім пісьменстве, але вельмі папулярнага сярод нашых грамадзян, якія задавальняюць сваю чытальную смагу дзякуючы расейскім кнігавыдаўцам. Танюта 28-старонкавая аповесць спадарыні Брава пераканаўчы съвядчыць: беларуская масавая літаратура можа стварацца ў нацыянальных формах. І на яе будзе попыт.

Пра саму аповесць. У творы Алены Брава няма архідымічнага сюжэту, інтрыгі, страляніны, сэксу. Беларуская рэчаіснасць у аповесці пазначана палітка-рэакція і нешматслоўна, пункцірам. Яна — толькі фон, на якім разгортае драма герайні: дзялкі, што спрабуюць "загнаць" праз нашу краіну алюмін на Захад; дэпутат К., які заславаў фонд з гучнай называй "Шчыт" быццам бы дзеля барацьбы са злачыннасцю; норавы ў Рэспубліканскім клінічным псыхіятратычным шпіталі; айчым-садысты, былы наглядчык на "зоне"; брудныя электрычкі і г.д.

У творы, які поўніцца філязофскімі развагамі пра каханье, быцьцё чалавека ў

9 сінезня 2001-га споўнілася 110 гадоў з дня нараджэння нашага Максіма Кніжніка. Тады ж адсівятаў свой юбілей музэй Багдановіча, што ў Траецкім, які прыняў першых наведнікаў толькі ў 1991 г. Экспанаты да яго збораў падрабілі да драбніцаў, пачынаючы з сярэдзіны 80-х і 90-х узяліх музэю няшмат. Но нікто цягам сямідзесяці гадоў съядома, цішком ад улад, не зьбіраў, ратуючы ад забыцця й праху, рэчы, да якіх дакранаўся Багдановіч. Нікто, маючы супэрсучасную камп'ютарную тэхніку, да гэтага часу не парулюе "пачысціць" ягоны здымак, і "Лім", не саромеючыся, друкуючы мутнае фота паста на ўсю першую паласу да ягонага юбілею (№ 49, 2001). Нікто ня ўзяўся надрукаваць Максімаў дзёйнік, што ляжыць зараз у нейкай музеінай скрынцы, калі мышы яшчэ ня зъелі. Да сюль не ўсталівалана пліта на магіле Багдановіча ў Ялце — няма грошай. Затое на "зуброў" і налёпкі яны ёсьць.

Мы, беларусы, жывем днём сёньняшнім, і таму ў вечнасці няма нічога для нас.

* * *

Побач з намі існуе паралельнае вымірэньне беларускай літаратуры, чароўная Шамбала. Там знаходзіцца тэксты, якіх мы ніколі не чыталі: творы Дуніна-Марцінкевіча, што згарэлі разам з домам у Люцынцы; вершы Багрыма ў чатырох сыштаках, канфіскаваных у паста; "Беларускія апавяданні Бурачка" і "Скрыпачка беларуская" Багушэвіча, якія забаранілі і згнілі царская цензура; вершы, апавяданні і п'есы самагубцы Палуяна, ня знойдзены дагэтуль; раман Зарэцкага "Крыўічы", адабраны КДБ; ліставанье Ластоўскага і Багдановіча, схаванае недзе ў патайніку. Усё гэта і многае іншае знаходзіцца ў паралельным съвеце, у беларускай Бабіёнскай бібліятэцы.

Усё б аддаў, каб анынціцца там.

Павал Абрамовіч

Беларускія літаратары правялі за кратны і ў высылках паўтара стагодзьдзя. Сядзелі Дунін-Марцінкевіч, Вярыга-Дарэўскі, Гурыновіч, Гарун, Колас, Алях-

АПАВЯДАНЬНЕ

Наталка Бабіна

ЧАЛАВЕК НА СВАІМ МЕСЦЫ, або Закусь багоў

Жэнік Буд-Гусаім і быў падобны да татарына: невялічкі, з крыхаватымі нагамі, вузкімі раскосымі вачымі, учэпісті і моцны. Арганічна глядзеліся ёй жоўтые вусы, што спускаліся аж на падбородзьдзе. Каб на мяккі, спакойны выраз твару, здавалася б, і не было гэтых некалькіх стагодзьдзяў — вось толькі што ёй напіўся кумысу са скуранай бібліягі, зълез зь нізенькага калматага стэпавага коніка і агледзеўся — у якія краі занесла долю ваяра-каязуніка? Але, глянуўшы ў Жэнікавы вочы, можна было зразумець, што ні пры якіх абставінах гэты чалавек на ўзынім на дзіду хрысьціянскае немаўля і нават съмяротна пакрыўдзіцца, калі яму намякнучы, што для ягоных продкаў гэта не было такой ужо вялікай праблемай.

Ці склалася жыцьцё Жэніка Буд-Гусаіма? Ясна, чаму ж не. Ён працуе мулярам у вялікай прыватнай будаўнічай фірме "Эльсан". Тут добрыя заробкі: прараб езьдзіць на працу на патриманым мэрсэдэсе, галоўны інжынер — на новай аўдзі, а дырэктар жыве ў катэджы за горадам. Зімой, пасля снегападу, у катэджы пасёлак заўсёды пасылаюць з будоўлі экскаватор — чысьціць дарогу.

Жэнік таксама быў хачеў купіць машыну, але перадумаў: навошта яму дадатковы галаўны бол, калі і на трамейбусе ён зручненка дабярэцца, куды яму трэба? Тым больш што машина перашкодзіла б сяброўству. У Жэніка на рабоце сябры.

Кожны дзень пасля працы Жэнік зь сябрамі выпівае ў бытоўцы. Паколькі ўсе яны няблага зарабляюць, то часцей за ўсё закусваюць салам, хоць часам здаряеца, што на нармальнай закусы не стае. Аднойчы ўсіхных грошай хапіла толькі на лімон, але майстар Пятровіч, перасмыкнуўшы ад кіслага плячыма, аптымістычна зазначыў:

— Закусь багоў!

Ды гэта не галоўнае. Галоўнае для сябровскай бяседы — гарэлка, а на яе хапае заўсёды, дзякую дырэктуру.

Быў час, калі Жэнік задумаваўся пра сваё жытло, але, як ні круціў, выходзіла, што

пабудаваць сабе кватэру ён ня зможа. Нерэальна. Таму ён задавальняеца інтэрнатам, тым больш што тут у яго таксама сябры. У інтэрнаце Жэнік сустракаеца з Валей. Калі яна прыходзіць, абводва хлопцы, ягоныя суседзі, далікатна звікаюць.

Валя таксама працуе ў "Эльсане", у брыгадзе тынкоўшчыкаў. Здымает пакойчык разам зь дзявіном каляжанкамі. Валя адразу спадабалася Жэніку. Кругленькая ўся, маленькая, зтрабненка. І носіць бульбінкай, і прыскі*, і вочкі — усё кругленькае. І спаднічка яна носіць такія, каб абцягвалі, як аблівалі. Маўклівая. Гэта калі Жэнік пачаў сустракацца з Валей, калі зразумеў, што яна стала дарагой яму, задумаваўшы ён пра кватэру. Але кутка зразумеў, што нічога не атрымаеца. Як ні добра ён зарабляе, як ні добра зарабляе Валя — кватэры яны не адужаюць. І перастаў

пра гэта думачь.

А Валя маўклівая, спакойная.

Праўда, апошнім часам яна неяк спала з твару, зьбліжала, аднойчы раптам расплакалася, лежачы каля Жэніка. Жэнік тады аж перапалохаваўся, але, як і стараўся, так і не дазваўся, чаго ж яна плача.

...А Жэнік, няма сумневаў, добра ўладаваны і паважаны ў гэтым жыцьці. Аднойчы да іх на будоўлю прыходзіла журналистка — дзвівачка ў каплялюшыку ды з торбачкай. Прараб прывёў яе да Жэніка, і яны з гадзінай прагаварылі ў бытоўцы, а потым у газэце звязаўся артыкул — "Чалавек на сваім месцы" — і фота Жэніка Буд-Гусаіма на тле пад'ёмнага крану. Яны тады яшчэ добра выпілі на рабоце з нагоды таго, што Жэнік праславіўся на ўсю Беларусь, потым у інтэрнаце выпілі яшчэ.

А неўзабаве пасля гэтага кашаль, што

даўно ўжо назаляў Жэніку і перашкаджаў начамі спаць ягоным суседзям, узмацніўся настолькі, што адцягваць паход да доктара стала ўжо нельга. І Жэнік трапіў у Баруляны.

Валя прыходзіла да яго, змарнелая, бледная, і аднойчы призналася, што чакае дзіцца.

Кашаль па-ранейшаму душыў Жэніка, таму ўначы, каб не будзіць суседзяў у палаце, ён часта выходит з у далёкі кут калідору, і там, ухапіўшыся за шпінгалет аконнай рамы, бухаў і бухаў сабе на прасторы. Так было і ўnoch пасля прызначання Валі. Прываліўшыся да акна, каб ня ўпасці, Жэнік глядзеў на засыжаны барадаўлянскі лес, абыякавы да яго, Жэніка, дык да ўсіх людзей. Абыякавы месяц узыходзіў над лесам, халодны вечер трох рамы.

Хто гэта будзе, хлопчык ці дзяўчынка? Як Валя сама дасыць рады дзіцяці? Пэўна, пацдезе да сваіх, у вёску. Ні пра які аборт яна ня думала, гэта ясна, дык у Жэніка такая думка мільгнула толькі аднойчы, у першы момант ад нечаканаеца і ўзбуджанасыці. Углядаючыся ў noch, Жэнік раптам зразумеў, што ён щасцілівы, щасцілівы, як ніколі, ад таго, што там, далёка ў горадзе ёсьць такая Валя, і ў ёй, усярэдзіне, жыве маленёкі, маленёкі Буд-Гусаім.

Ці пабачыць сам Жэнік дзіця?

Што ён зможа пакінуць яму ў спадчыну?

Пра гэта Жэнік ня думаў. Прывалаўшы лоб да халоднага шкла, ён глядзеў на ночь, але бачыў ясны дзень, сябе хлопчыкам: цывілі вербы, першыя пчолы гулі над іхнімі жоўтымі коцікамі, ён пхалі свой плот па разліве Шчары, а з берага, жоўтага ад лотаці, маці ў хустцы, завязанай па-паласкі, кричала яму:

— Не плыўі ў бухту, Геніку! Не плыўі на глыбоке, сынку! — і звязаў цёплае сонца.

Так развязіўся з жыцьцем — ці прывітаўся зь ім — невялічкі татарын, муляр, чалавек на сваім месцы, Жэнік Буд-Гусаім — закусь багоў.

* — поўнія шчочки (паўдн.-зах.)

німбы!

справаў (мо самы паказальны тут тэкст Сяргея Астраўца).

Міх тым, падзея, якія абираюцца для апісаньня, характар удзелу аўтара ў іх не заўсёды заслугоўваюцца надзвычайнае ўвагі іншых людзей. Ацэнкі, якія ў шчодра раздаюць творцы, характарызуяць хутчай іх саміх, чым навакольны свет. Вось і Зыміцер Бартосік ("НН" ад 17 снежня 2001) прысьвяціў свае падарожныя запісы на столькі тавому, што чуць бачы, колькі таму, што яны з Арловым з гэтай нагоды зрабілі ды падумали.

Добра было б зьніці каштоўнасць асабістага ўдзелу творцы ва ўласных апісаньнях. Засталося б болей месца на важкія для грамадзтва абагульненны. Больш было бы магчымасцю разважаць над нашымі супольнымі проблемамі.

Гэта дапамагло б запоўніць нішу ў агульнанацыйным падзею працы, якая належыць інтэлектуальнай эліце. Калі пазынкаюць сама-тужныя німбы з гrezных галаваў працаўніку пляса, тады й пабачым, што яны нам прапануюць і хто зь іх сапраўды належыць да эліты.

Сёньня сам факт літаратурнае працы ацэніваецца празмерна высока. Галіна Дубянецкая ("Крыніца", № 9, 2001) гаворыць пра свой пераклад верша Поля Вэрлена ці не паэтычнай, чым пра сам верш (засёў у памяці выраз, што ён не астый ад "зорных бяssonьняў"), і гэта не выбываеца з агульнага стылю пісьменніцкіх размовай пра свою працы.

Мо тому пісьменнікі непатрабавальна стаўяцца да зместу ідэйнай скіраванасці твору (на што справядліва наракае Кацусь Травенец), што дял іх уласная ўвага да звязы, зъмінчыне не ёсць ў мастакі тэкст адназначна сакралізуецца гэту звязу? Яны спадзяюцца задаволіць чытача на зместам ці формай, але самім фактам пісьменнікі.

Пісьменнікі памыляюцца, прымяншаючы ўзровень адукцыі ю шырачэзныя магчымасці выбару (якія, на жаль, амаль цалкам ляжаць памежам беларускамоўнай праstry) сваіх патэнцыйных чытачоў. Ці не тому чытачы й застаюцца патэнцыйнымі?

Эліта — гэта на тыя, хто любіць гаварыць, на ват на ўсе тыя, каму ёсьць што сказаць, а тыя, каго будзець слухаць. (Эта тычица, безумоўна,

ня толькі пісьменнікай.) Літаратурная здольнасць дазваляе цягчыць прыцягваць увагу да сваіх словаў, дапамагаюць трапіць у эліту, але не вызываюць ад аваўязку думачь, першым выкавацца.

Эліта па вызначеніні ёсьць лепшаю часткаю чагося. Людзі з эліты працуюць з ідэямі больш за сэрэдняга чалавека, але без акцептациі ім хада, б асноўных канцепцыяў згадваюць пра элітарнасць на варта.

Сл. Травенец прыпанаў выдатную праграму: "Сучасная праца павінна вчуцьца сучаснага чалавека, уносіць сыстэматычнасць у ягоныя думкі, распрацоўваць мноства варыянтаў жыцьцёвых шляхоў, што вядуць да поспеху... і, галоўнае, абуджваць смак да жыцьця".

Каб выканаць гэту нялягкую праграму, трэба мець пачуцьцё еднасць з аўдзіторыяй, разглядаць чалавека як сябру, а не як ворага; як чалавека ў патрэбе, а не, як вычварэнца, дэгенерата і няждачніка; як свяяка і калегу, а не як паддоследную жывёлу, чые рэакцыі (прыкладам, на нязвязаную гаворку) вывучае дапытлівы Небу.

Проблема беларусаў у ізоляванасці эліту ад большай часткі грамадзтва. Тыя, хто сёньня аваўляюць мноствам ды ўладай, у значайнай ступені пазыліся адказнасцю за рэшту насельніцтва.

У пісьменнікай — патэнцыйнай інтэлектуальнай эліты — іншы ўлads. Ранейшая ўлада перарвала іхнью небяспечную сувязь з народам, кінуўшы для кампэнсацыі сурагатны німб сакральнасць і сякую-такую магчымасць выживыць да пабачыць свае словаў надрукаванымі. Пісьменніцкая эліта на здрадзіла народу канчатковая — на мела такую магчымасць, бо на мела адпаведны ступені свабоды.

Сёньня перад пісьменнікамі выбар. Кастусь Травенец гаварыў пра то, што яны павінны дыць народнай аўдзіторыі. Я перакананы, што яны мае літаратурных здольнасцяў, але можа сформуляваць патрэбы грамадзтва, мусіць націсаць ім свае жаданні. Гэта будзе маленёкі элемэнтам таго, што нам зараз вельмі патрэбна, — практэзу нацыянальнага ѹдання. А німбы пакінем таго, што нам зараз вельмі патрэбна, — практэзу нацыянальнага ѹдання. А німбы пакінем таго, што нам зараз вельмі патрэбна, — практэзу нацыянальнага ѹдання.

Даніла Жукоўскі, Горадня

Вочкі, насок, раток. Шырокі лоб думаньніка. Вялікая галава...! Позірк, што лазэрным промнем пранікае ў душу. Акрэсленая схільнасць да эксперыменту, дасыльчыцкай дзеянасці, клапатлівага зьбірання інфармацыі.

Дзеці! Сапраўдныя выведнікі! Засланцы. Прыхадні. Японцы называюць іх гасцімі з будучыні (а японская астрэвава ў акіяне культуры — сапраўдны дзеяцічны Эдэм).

У дні новагодніх сівятаў я думаю пра дзіва дзіцяці. У беларускай мове слова "дзіца" і "дзіва" маюць агульныя гукавы, а значыць, і матэрыяльны пачатак, агульную крыніцу — з пазыркай халоднай вадою, у якой нібыта дзінкаюць ільдзінкі: дзі-дзі!.. Дзівоснае нараджэнне дзіцяці-бога — цэнтральны сюжэт многіх рэлігіяў сусвету.

Пісьменнік Альесь Чобат называе беларускую нацыю "тлумам дзіцяці". Кожны на сваім трунце будзе канцепцыю сусвету! Але мне чамусыць хочацца гэты зручны вобраз, устойлівы фразэзализм разабраць ці за-

мяніць на іншы — "дзіва дзіцяці". Нація, як дзіца, зъдзіўляе мяне, а не раздражняе... Гэтак беднае малое, хістаючыся, мерае съпярша бацькавы, пасля матчыны боты, што стаяць на парозе.

У дзін-будызьме ёсьць цікавая загадка-практыкаўанне для вучніў мудрацоў: "Усе чулі воплеск дзівью даляні. Але ніхто не чулі воплеску аднае даляні". (Такая вось дзіўная матэматыка!) Загадка тычыцца і дзіва зъяўлення дзіцяці на сусвет — праз мужчыну і жанчыну, бацькі і мац

Паважанаму Начальніку “Нашай Нівы” ад гаспод Ера (Ь) і Хера (Х)

Мы вельмі просім Вас раздзяліць нашу вялікую азбочанасць з прычыны хуліганства Вашага аўтара псеўдапісацеля Граждана, каб не сказаць — фальсифікатара ісціны і съвятой прауды. А дзела ў том (карыстаемся ягонай стылістыкай), што чиста саўковымі мэтадамі ён падмяніе рэчышчы плоскасці, у якую і пераводзіць гаворку, каб кінць цень на пазыцыю Вашай газеты, якая, мабыць, цалкам справядліва адмовілася друкаваць ягоны опус пра нейкую Шахеразаду, інакш кажучы ягонай жа лексикай, — падмяніе дрыснню залатухай ды яшчэ бярэ ў съведкі паважаную расейс-

кую газету *Коммерсантъ*, у якой у задзе стаіць ніякі ніякі “херъ”, а наадварот жа — “еръ”. А Вы моўчкі глытаецце гэту хярню (эз ягонай лексыкі слова!) і з ім згаджаецца, а таварыш Жандар, замест таго, каб рашуча зачыніць і сканфіскаў Вашу газету, тэндэнцыйна маўчыць. Маўчыць і Віцэ Шніп. Дакуда ж гэта будзе прадалжана??!

Чицер, калі газета Ваша патаўшцела, Вымаглі б апублікаўшы той хвалёны Гражданоў твор, каб усе пераканаліся ў яго бяздарнасці і ні думалі на Вашу газету чортведама чаго, што нібыта Вы зацікаеце рот свабодзе слова і культуры мыслі. А мы ўжо пабачым, што там стаіць у канцы: “херъ”, “еръ” ці, як сваі часам, намякаючы на беларускі апостраф, величыста выславіўся расейскі экс-прэзыдэнт, — “такая вот загогулина получается”! Гэта аскарбляе нацыянальнае ліцо беларусаў! І каб жа толькі ліцо — талерантна ўцерлісі б, бо і не такое цярпелі. Давайце ўжо нешта адно, альбо-альбо, бо такі ж “еръ” з “загогульнай” ні хяра не інтэгруюцца, як жа нам жыць далей??!

З пашанай, Ваш Еръ і Ваш Херъ

ЦЫТАТЫ

Маразы ідуць

Сярэдняя месячная тэмпература паветра (норма) складае -5°C на паўднёвым заходзе, да -80 на паўночным усходзе. Тэмпература паветра ноччу складае -7—120°C, але пры халодных уварваннях з Арктыкі магчыма паніжэнне да -20—260. Абсалютны мінімум роўны -33—410C.

Паводле www.belgazeta.com

Б'ючыся галавой аб съцяну, можна губляць 150 калёрыя ў гадзіну.

¾ усёй вады, што выкарыстоўваецца на хатнія патрэбы, ідзе на змыцьцё ўнітазу і прыніжніце душу.

Марка прэзэрватываў *Ramses* названая ў гонар эгіпецкага фараона Рамэсса II, у якога было 160 дзядзей.

Советская Белоруссия, 5 студзеня 2002 г.

Ісус сказаў яму: “Я і дарога, і прауда, і жыццё. Нікто не прыходзе да Айда, калі не цераз Меня”. Іван. 14:6
БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРСКА

Найбліжэшы штогоднік ў Менску і 18-іх Любліне 21-56. Т. 279-71-31, 278-89-87.
Штогоднік ў Асіповічах 17-іх Ліпеня, 48. Т. 3-18-359. Штогоднік у Барысаве: Ватуцічы 38-45. Т. 54-988; штогоднік у 17-30 на Манастырскай: Асіповіч 54. Т. 3-18-76

Найлепшую беларускую пісьменніцу, нашай эры Еву Вежнавец — з Днём нараджэння! Жыве Беларуская літаратура!

Калега па цэху

Прыватныя абвесткі

Вітаны

Сям'ю Ягоравых з Калядамі! Здзяйснення мараў, поспеху ў ўсіх спраўах. Коліні, Кружавы Вішні Анатоля Кудраўца, Зымітра Марозава й Міколу Траймчuka з Днямі ў народзінаў. Зыміцер Галіну Лебедзь! Любому маме з Днём народзінаў, моцнага здраву і ўсяго найлепшага! Міхась, Светла

З Калядамі і Новым годам ўсіх, хто нас ведае! Жыве Беларусь!

Міхась, Вэроніка Лебедзі

Вішнім усіх чытачу “Нашай Нівы” з Новым годам і Раством Хрыстовим. Каstryчніцкая Рада МФ

Рэдакцыі газеты “Гэта мы” найяўлішай ў сцюцодзёную пару вішнаванай ад Кацырны Царскай. Вальжыне — прывітаныне!

Вішнім рэдакцыю “НН” з Калядамі. Моладзевае аўдзіаныне “Волны Край”

Вішнім нашага сябра Ф.Ф. з Днём народзінаў. Моладзевае аўдзіаныне “Волны Край”

Сябры з Горадні і Віцебску! Вішні з Новым годам! Спадзяюся, што гэты год будзе добрым. Алена

Міколу Крывальчыкава з Днём народзінаў! Здзяйснення ўсіх

здадзіў, асабістай наўкі на археалёгіі. Лебедзі

“Нашу Ніву” з Новым годам! Лепшай якасці, лепшага зъмесці, большага кола чытагаў! Лебедзі

Са съявітам вішнішу настайкай Стахавіч (былы), Лышчанскі ды Гатайскай СШ. Будзьма аптымістам! Міхась

Беларускіх гісторыкаў і археолагіяў з наўходам Новага года!

Адкрытымі і вінаходзтвам! Лебедзі

Са съявітам вішнішым выкладчыкам і аднакурснікам гістрафу БДУ. Міхась, Вэроніка! Лебедзі

Аляксандра Якулінічы Прыгожыдзік вішнушем з праваслаўным Раством і з Новым годам! Лебедзі

Наставак! З 21-м! Жадаем гоха і шчасліва ўсё жыцьцё сваё

прахыць і людзямі блізкімі і знаёмымі съявітло душы сваей дараўць. Лебедзі

Усіх вернікаў са Святым Божага Нараджэння! Уладзіслаў Хыгальскі

Балахонаву Аляксандру Даўрэнавічу з 48-м Днём народзінаў вішнушаць дзеци юнка. Так трымыца!

Сашонку! Найяўшыны пане! Вішнуша зімовыми съявітамі цябе і твою хонку. Шу

Алесю, навошта зыдзекавацца з сябе? Я ж ведаю, што ты не

анякава ды мяне. Вішнуша! Кацырна

Яўгінку з yauhinka@ut.by з Калядамі. Іскравага ѹбасонца звязынья. “Ахойціца цнаглавасць” Кацырна

Стася Басава! Вішнуша з Новым годам і Раством Хрыстовы!

Усіх найлепшага з Новым годам. Алеся

Наталечка! Без цябе ўсе бэнзінфайцы — кадэбісты, адраджанцы — грантасосы, патрыёты — здраднікі. Будзім паразам! Сяржук

Наталечка-Купалачка! З народнамі цябе! Па-ліцэйску зычым

найданынамі, высыпанымі ды хаканымі! 51 група

Вішнушу Анатоля Чачотку з Днём народзінаў. Посьпехаў, здравоў, аптымізм. Шалахоўскай Аляксей

Усіх жаўнеруў 4-га батальёну войскай МУС (Ваўкавыск) пры-

УПЛІДЕМЕР СКАМАНОВІЧА

СУЧАСНЫЯ САГІ

СТАНЦЫЯ

Станцыя наша ня надта вялікая. Аднак на ёй спыняліся ўсе чисты пасажырскія цягнікі. Браць яны нікагускі ня бралі, ды ўсё ж з некаторых вагонau высоўваліся правадніцы з ліхтарыкамі. З гэтае аказіі сталі карыстаць тутэйшыя заблудоні. Ледзьве правадніца выткненца з вагону, яе мітулем хапалі ды цягнулі ў найбліжэшую пякелку (дом распусты ў нас называў словам, якое фіксуе і слоўнік Насовіча). З жанчынкага багата згаворлівых ставала, усе быў задаволены і нікуды ня жаліліся. Ды аднойчы ўсяму курвельству гэтаму канец прыйшоў. Мужыкі нарваліся на чесную дзевушку, якая заявіла ў міліцыю ды засадзіла колькі валацашчых за краты. Дый ці ня тым самым часам цягнікі ў нас перасталі спыняцца зусім. Але ж весела бывала на станцыі.

ЗАХОДЗЫЦЕ...

Стрэў я раз файную дзяўчынку, і мы адно аднаму спадабаліся. Пасыля кавярні пратусаваліся да яе дадому. Сямейка ейная кудысьці матлянулася на ўік-энд, і кватэра была цалкам у нашым распараджэнні. То ж мы не прамінулі зможнасці нацэшыцца сутыцай — кулдыкіялісці ўсю ночку, толькі зорачкі ўвача зіхацелі. Раным-рана я, як быў без нічога, пайшоў у прыбральню. Аж чую — званок у дэльверы, кватэра напаўненца галасамі. Сяджу 5 хвілінаў. 10... 15... Галасы ня зынклі. Я здолеў разабрацца, што вярнуліся на толькі бацькі дзяўчыны, а яшча бабуля з дзядулькам і малодшая сястра. Надчэкваць далей не было клёпу, і я, незважаючы на

Наступны нумар “НН”
выйдзе 18 студзеня, у пятніцу.
Бо “НН” будзе выходзіць у пятніцу. У Менску ў продажы — з чацвярга абеду.

У нумары:

Эс Алеся Чобата “Беларусь у Эўропе”
Алесь Эроціч: Развітаныя мужыкін са сваёй няпэўна ўцягненай мужнасцю, ці Нямецкая жанчына, хто яна?

Гутарка з ізраільскім пісьменнікам Этгарам Керэтам

Паштовая скрынка

Івану З. з Пружаны. Вы ў сваім лісьце праписваце кавалкамі артыкул Алеся Чобата, але не аспрэчаце яго. Адно прыканцы зазначаце, што ўсё гэта лукта і няпрауда. А траба ж нейкія контрагументы прыводзіць. Былі бы яны — з прыемнасцю надрукавалі б Ваш ліст.

А.Г. з Менску. Газета імкненца даводзіць да ведама чытага розныя погляды.

Барт. Г. з hotmail.com. Ня ўсе Вашы моўныя парады слышны, таму ліст перадамо мозавану для каментару.

Паўлу К. з belcafe.com. Пастаравесім дабіцца, каб і тэлепраграма глядзелася гарманічна, хоць канчатковая гэта стане магчымым толькі па стварэнні паўнавартасных беларускіх каналаў.

сваю галізну, выйшаў да ўсёй сям'і, якая пачала высьвяляць прысутнасць у доме чужых мужчынскіх рэчак. Выйшаў я моўчкі з годна ўзынтай галавою. Узліў найперш гадзіннік і пачаў доўга й нудна яго надзяяваць на руку. Сямейка анямела, і толькі тады, калі я завязаў шнуркі і пасунуўся да выхаду, мама маёй каханкі прамовіла: “Заходзьце з яшчэ, малады чалавек, будзем вельмі рады”.

КРЫЎДА

Варачаўся я нейкія поначы дахаты. Іду пустою вуліцай, аж чую: паклаў мне хтосьці руку на плячо. Я абарнуўся ў адрозу атрымаў у морду, не паспушы разгледзець, ад каго. Ачомаўся толькі на сьвітаныі без абутку ў яшчэ колькіх няянных шмотак. Ды я ня мяне пакрыўдзіла, а тое, што паскуды гоняя зрабіла свой удар негаблявай дошкай. Мала што ўся пыса ў сінічкы была, дык яшчэ ў стрэмкі з яе выцігваць давялося. Гіцаль...

АДЛЯТАЮ-ТАЮ

Калі я службӯ пад Менскам, быў ў мене два “дзяды” цікавыя. Я нарадаралася жаданыне пакінуць рэчаіснасць, а гарэлкі “духі” дастаць не маглі, яны гатавалі адмысловыя бутэрбродзікі. Скібкі батону мазалі кремам для абутку, сушылі на сонеку, страсалі чарнатау ў спажывалі. “Адлятапі” “дзяды” ад такога ласунку ўмэнт, а нам даводзілася бегчы ў